

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK,
KOMMUNIKATION OCH LÄRANDE

"...YOU GO TO THE NATURAL SCIENCE PROGRAM, YOU SHOULD BE SMART."
*En kvalitativ intervjustudie om unga kvinnors beskrivningar av
prestationskrav i och utanför skolan.*

Kajsa Holmgren

Uppsats/Examensarbete: Magisteruppsats 15hp
Program och/eller kurs: PDA 522
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT/2018
Handledare: Thomas Johansson
Examinator: Johannes Lunneblad
Rapport nr: VT18-2920-001-PDA522

Abstract

Uppsats: Magisteruppsats 15hp
Program: Masterprogram i Barn och Ungdomsvetenskap
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT/ 2018
Handledare: Thomas Johansson
Examinator: Johannes Lunneblad
Rapport nr: VT18-2920-001-PDA522
Nyckelord: prestationskrav, unga kvinnor, neoliberal skola, smarthet, subjektposition

I denna magisteruppsats har jag valt att belysa, beskriva och problematisera prestationskrav med utgångspunkt i unga kvinnors narrativ på ett naturvetenskapligt gymnasieprogram. Stress är ett fenomen samt en problematik som har brett ut sig och unga kvinnor pekats ut som en extra utsatt grupp. Syftet med studien är att beskriva hur dessa unga kvinnor talar om och upplever prestationskrav i och utanför skolan. För att uppnå syftet har utgångspunkten varit tre forskningsfrågor: Hur beskriver de unga kvinnorna prestationskrav i och utanför skolan? Hur förhåller sig de unga kvinnorna till bilden av högpresterande, smart naturvetare? Hur beskriver de sin syn på framtiden? Fokus i studien är de unga kvinnornas beskrivningar och berättelser. Metoden arbetet grundar sig på är en kvalitativ intervjustudie med fokusgruppintervjuer och uppföljande enskilda intervjuer. Resultatet har analyserats genom en diskurspsykologisk analysmetod och ledde fram till tre olika teman; 'Prestationskrav är stress', 'Att ses som smart – möta förväntningar' samt 'Framtiden'. Dessa teman är inte hierarkiskt framhållna i studien, utan redovisas utifrån forskningsfrågorna. Sammanfattningsvis visar resultatet på att de unga kvinnorna upplever stress och att denna stress härleds till olika typer av förväntningar. Analysen stöttas av genusteoretiska perspektiv. 'Smart girl'-narrativ står i centrum och de unga kvinnorna positionerar in sig in i denna bild, men ställer även sig kritiska gentemot denna bild av att vara smart. Olika perspektiv på kravbild skrivs fram, men den dominerande är individens ansvar och agens ihop med prestationsbaserad självkänsla. De förväntningar som skapas och att se sin agens genom vad en åstadkommer leder till stressrelaterad problematik.

1.1 Inledning.....	1
1.2 Syfte	2
2 Tidigare forskning	3
2.1 Prestationskrav i skolan – en stressfaktor för unga	3
2.2 Hur stress visar sig bland unga	3
2.3 Kravbilden ser olik ut om du är kille eller tjej.....	4
2.4 Summering av tidigare forskning	5
3 Metod och genomförande.....	6
3.1 Urval	6
3.2 Kvalitativa intervjuer	6
3.2.1 Fokusgruppintervju	6
3.2.2 Halvstrukturerade intervjuer	7
3.3 Materialinsamling	8
3.4 Forskningsetiska principer.....	8
3.5 Metodologi – diskurspsykologi	9
3.5.1 Validitet.....	10
3.6 Metoddiskussion.....	10
4 Teori	12
4.1 Genus och performativitet	12
4.2 Individualisering	12
4.3 Ny femininitet ur post-feministisk och neoliberal tid.....	13
4.4 Summering teoretiska perspektiv	15
5 Resultat.....	16
5.1 Prestationskrav är stress.....	16
5.1.1 Sammanfattning	21
5.2 Att ses som smart – möta förväntningar.....	22
5.2.1 Sammanfattning	27
5.3 Framtiden.....	28
5.3.2 Sammanfattning	32
6 Diskussion	33
6.1 'Super girl'-narrativ och smarthetsdiskurs	33
6.2 Den kontrollerande läraren	34
6.3 Vidare forskning	35
Referenser.....	36
Bilagor.....	38
Bilaga 1 - Mail till lärare samt rektor på gymnasieskola.....	38
Bilaga 2 – Bilder till fokusgruppintervjuer.....	39

Bilaga 3 – Intervjuguide fokusgruppintervjuer	41
Bilaga 4 – Intervjuguide enskilda, halvstrukturerade intervjuer	42
Bilaga 5 - Presentation av deltagare	43

1.1 Inledning

Sedan några år har flertalet rubriker larmat om växande problematik kring unga människors psykiska ohälsa i Sverige. Den årliga rapporten som BRIS¹ sammanställt pekar även på samma dystra bild (2018). I rapporten förklarar organisationen att antalet samtal till deras hjälplinjer har ökat med 5% under 2017 och den vanligaste orsaken till samtal är psykisk ohälsa. Även Försäkringskassan indikerar liknande tendenser där Försäkringskassan pekar på att psykisk ohälsa skapar mer sjukskrivningar än tidigare. Stressrelaterade sjukdomar ökar mest och kvinnorna är överrepresenterade i siffrorna (Försäkringskassan. 2016, 2017). SVTplay släppte under september 2017 en programserie som heter 'We can't do it' där unga kvinnor beskriver hur stress har lett till sjukdom (Sveriges television, 2017). Stressen har varit så svår att för några utav deltagarna i programmet har denna sjukdom blivit kronisk. Programledaren Fanna Ndow Norrby hade själv nyligen återhämtat sig från stressrelaterad sjukdom. Syftet med programmet var att belysa problematiken och det upplevda växande problemet bland unga kvinnor. Programserien väckte många känslor hos mig och blev således startskottet för denna studie.

Folkhälsomyndigheten sammanställde 2016 en rapport kring barn och ungas psykiska hälsa. Den visar att den psykiska ohälsan bland barn och unga har de senaste 30 åren ökat (2016). Myndigheten lyfter olika faktorer som kan ligga bakom – individualiseringen, arbetsmarknad och snabb teknikutveckling är några av de faktorer som nämns.

Av de samtal som BRIS har tagit emot har 20% handlat om skolrelaterade problem. Flertalet av dessa samtal har utgångspunkt i frågor gällande prestationskrav, stress och oro över betyg (2018). Genom organisationens rapport ges en bild av hur dagsläget kan se ut för Sveriges skolor. Barn och unga ser själva ett tydligt samband mellan skola och sin psykiska ohälsa. Organisation beskriver hur ungdomar dels ser att psykisk ohälsa försvårar skolgången medan andra ser skolan som orsaken till den psykiska ohälsan. BRIS menar också att flertalet av de barn och ungdomar som kontaktat dem beskriver vikten av att bli sedd, trivas och därmed känna sig trygg samt respekterad. Organisationen väljer i sin rapport att lyfta Skollagens brist på formuleringar kring barn och ungas arbetsmiljö. Detta ses som en direkt påverkan på de ungas psykiska ohälsa (2018).

Skollagen slår fast att alla barn har rätt till lika tillgång till utbildning. Med detta menas att utbildningen skall vara utformad likvärdigt oavsett var du bor i landet eller vilken skolform du ingår i. Barnets bästa ska stå i centrum för all utbildning (SFS, 2010:800 8–10§). I gymnasieskolans läroplan beskrivs hur skolverket ser på eleven och således hur Sverige ser på en 'idealelev'. Här framkommer det att eleverna skall vara självständiga individer som ska utveckla förmågor och färdigheter som främjar individens entreprenörskap och företagande.

Alla elever ska få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att alla elever utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande vilket ökar elevernas möjligheter till framtida sysselsättning, genom företagande eller anställning. (Skolverket, 2017, s. 3)

¹ Barnens Rätt i Samhället – en opinionsbildande organisation som startades 1971 som en folkrörelse för barn och ungas rättigheter. Grunden för verksamheten är FN:s barnkonvention och erbjuder bland annat professionellt stöd genom chatt, mejl, telefon och i stödgrupper.

I rapporten förklara BRIS att många barn och unga idag jämför sig mycket med varandra i och utanför skolan. Denna sociala tävlan anser organisationen kan vara en konsekvens av skolans organisering och styrning då den kan förstärka en social tävlan (2018). BRIS menar att betyg och bedömningssystemen behöver ses över för att stötta elever i denna jämförande och därigenom stressande del av sina liv. Även Skolverket har i sin rapport ”Attityder till skolan” från 2015 lyft problematiken med stress. Skolverket beskriver en samstämmig bild – unga flickor är de som upplever sig som mest stressade. Bland unga kvinnor på gymnasiet är 6 av 10 ofta eller alltid stressade. Återigen beskrivs kravbilden gentemot betyg som största upphovet till stress, men även individens egna krav skrivs med. Skolverket indikerar en brist bland skolorna där elever inte är tillräckligt medvetna om vad som förväntades av dem. Detta pekar på ytterligare en aspekt av stress över att klara betyg (2016).

1.2 Syfte

Med utgångspunkt i presenterad bakgrund där prestationskrav är en stor faktor för stress samt att det finns en tydlig koppling till skolan, men även till viss del fritid väljer jag således denna avgränsning. Unga kvinnor är enligt presenterad statistik en extra utsatt grupp, därför utgår jag från denna grupp. Då min hypotes bygger på att vissa program innehar en högre kravbild väljer jag naturvetenskapligt gymnasieprogram som fall eftersom fenomenet jag vill studera med stor sannolikhet förekommer där.

Syftet med studien blir följaktligen att undersöka hur unga kvinnor som går sista året på ett naturvetenskapligt gymnasieprogram upplever och talar kring prestationskrav i och utanför skolan samt hur de ser på sin framtid.

- Hur beskriver de unga kvinnorna prestationskrav i och utanför skolan?
- Hur förhåller sig de unga kvinnorna till bilden av högpresterande, smart naturvetare?
- Hur beskriver de sin syn på framtiden?

2 Tidigare forskning

2.1 Prestationskrav i skolan – en stressfaktor för unga

Flera studier pekar på att unga människor kopplar stress till skola och akademiska prestationer (Gustafsson et al., 2010, Schraml et al., 2011, Lindfors, 2018 m.fl). Unga människor befinner sig i en övergång mellan barn och vuxen. Denna övergång kan ses som stressande för en ung människa, då det innebär många förändringar och utmaningar, både fysiologiskt, psykologiskt och inte minst på det sociala planet. Allt detta kan sammantaget vara en orsak till att elever i skolan uppger att de känner sig stressade. Eleverna förväntas exempelvis att jämfört med de tidigare åren i skolgången ta mer ansvar för sin egna akademiska utveckling. Tidigare har det varit en lärare som har beskrivit vad en elev behöver genomföra, förstå och erfara (Lindfors, 2018). Nu ställs det högre krav på individens egna initiativ och prestationer.

Krav på akademiska prestationer är en stor bakomliggande faktor bland ungas upplevda stress, menar Gustafsson et al. (2010). De största orsakerna till upplevd stress är, förutom akademiska prestationer, familje- och vänskapsrelationer samt sociala problem som fattigdom och arbetslöshet. Uppnådda akademiska prestationer kan leda till god mental hälsa, men allt för höga krav på akademiska prestationer kan enligt författarna leda till upplevd stress och psykisk ohälsa. Om eleverna redan lever med psykisk ohälsa påverkar även detta deras akademiska prestationer. Detta indikerar att akademiska prestationer är av stor relevans för hur unga människor upplever att de mår, samt hur de ser på sig själva och hur de utformar sin självbild (2010). Lindfors menar att den stora mängden läxor, prov och hemuppgifter är en stor förklaring till varför unga människor i Sverige upplever sig vara stressade (2018). Dessa faktorer målar upp en bild hur elever i skolan upplever sin situation, samt hur de mår och ser på sig själva.

I skolkulturen finns en stressfaktor som är bakomliggande prestationskraven. Hur skolgången är uppbyggd med prov och betyg påverkar elever till att jämföra sig och denna jämförelse kan leda till stressande upplevelser. Skolan är inte enbart en plattform för prestationskrav gällande skolgång, utan det är även en plattform för sociala jämförelser. Det kan vara utseende eller sportsliga prestationer (Brolin Låftman, Almquist & Öberg, 2013). Brolin Låftman, Almquist och Öberg menar att unga människor jämför sig med de som är lika dem själv och inte direkt de som är udda eller deras motsats. Denna jämförelse gör dem utan att relatera det till ifall gruppen de jämför sig med har god kunskap eller ej. Därför, menar Brolin Låftman, Almquist och Öberg att vi kan se att de elever som går på en högpresterande skola kan uppleva mer prestationskrav då de jämför sig med elever som i sig har högre kunskaper och således presterar mer (Brolin Låftman, Almquist & Öberg, 2013).

2.2 Hur stress visar sig bland unga

Brolin Låftman, Almquist och Östberg menar att stress förekommer när kraven runt omkring en person ökar så pass mycket att den inte kan möta kraven. Som en konsekvens av detta hotar den upplevda stressen och upplevelsen av ouppnåeliga krav en individs välmående (2013). Detta hot mot välmåendet kan utspela sig som orolig eller ingen nattsömn, huvudvärk, magont, ryggont, svårighet att koncentrera sig och irritabilitet (Lindfors, 2018). Besvären är således både fysiska och psykiska. Besvären som nämns ovan är relativt vanliga besvär och återkommande i många människors liv. De blir först ett problem när det förekommer flera besvär samtidigt och när dessa besvär återkommer frekvent. Just tröttheten är ett problem som visar sig öka ju äldre flickorna blir. Detta kan höra ihop med att nattsömnen störs och/eller att

nedvarvning efter skolan inte fungerar, men det kan även bero på andra faktorer. Lindfors (2018) menar att det delvis kan förklaras genom den konstanta uppkopplingen mot omvärlden, inte minst genom olika sociala medier. Meddelanden kan komma in sent och genom det skapa föreställningar och förväntningar på hur individen skall respondera och vara tillgänglig. Detta stör nattsömnen och gör att individen får otillräcklig sömn under en längre period, något som i sig leder till bland annat koncentrationssvårigheter och humörförändringar.

En ung kvinna som upplever höga stresspåslag kan vara mer känslig för smärta. Detta betyder att signalerna i kroppen snabbare registrerar smärtindikatorer och att den stressade kvinnan då upplever sig ha mer smärta. Denna smärta kan självklart leda till att den dagliga funktionsförmågan blir nedsatt, som i sin tur leder till skolfrånvaro. Men det kan även leda till att en ung smärtpåverkad kvinna inte deltar i fysiskt ansträngande aktiviteter. Det kan också vara att kvinnans smärtfyllda hälsotillstånd på grund av hög stress kan leda till svårigheter i det sociala livet och påverka umgänget med vänner och familj (Lindfors, 2018).

2.3 Kravbilden ser olik ut om du är kille eller tjej

Den upplevda stressen bland unga är ju som tidigare nämnt något som ökar, men det är även en markant skillnad mellan kvinnor och män. Denna skillnad ökar även succesivt genom skolåren. Schraml et al. genomförde en studie där ca 300 16-åringar deltog. Syftet med studien var att studera vad som kunde ligga bakom stressyndrom bland unga i Sverige. Över 30 procent av respondenterna beskrev deras upplevda stress som svår. Vidare svarade varannan ung kvinna i studien att de upplevde hög stress, medan det för de unga männen upplevdes bland var femte. En orsak till detta enligt Schraml et al. kan vara att unga kvinnor inte klarar lika hög stress eller, mer troligt, att de utsätts för andra stressfaktorer än de unga männen.

Schraml et al. menar att familjer ofta förväntar sig mer av deras döttrar jämfört med deras söner. Detta leder till att unga kvinnor är under en annan press än vad deras jämnåriga manliga studiekamrater. Unga kvinnor upplever ofta mer än unga män en känsla att de måste möta föräldrarnas förväntningar på akademiska prestationer. Genom dessa förväntningar känner de sig pressade, något som i sin tur kan leda till svår stress (2011). Även Lindfors lyfter förväntningar, men beskriver det som en intern process. Många unga kvinnor i Sverige har redan höga förväntningar på sig själva. Unga kvinnor i skolan vill prestera på alla plan genom läxor, hemuppgifter och prov. Detta leder till att de upplever sig stressade i större utsträckning än pojkar, menar Lindfors (2018).

En orsak till att unga kvinnor uppger att de mår sämre än deras jämnåriga manliga vänner kan vara att flickorna har en högre prestationsbaserad självkänsla än pojkarna (Schraml et al., 2011, Brodin Låftman, Almquist & Östberg, 2013). Personer med en hög prestationsbaserad självkänsla ser på sig själva utifrån vad och hur de presterar. Dessa personer har en högre risk att uppleva mental påfrestning och oro och försöker ständigt bevisa sitt värde genom prestationer. För att känna att de enbart är 'bra nog' behöver de anstränga sig och leverera maximalt (Brodin Låftman, Almquist & Östberg, 2013). Den prestationsbaserade självkänslan är en stor bakomliggande faktor till upplevd stress, men det finns även andra faktorer som spelar in. Wiklund och Bengs förklarar att unga kvinnor beskriver upplevelser av att de måste arbeta hårdare än vad uppgiften egentligen kräver och hårdare än deras manliga klasskamrater. Detta gör de unga kvinnorna enbart för att bli sedda och bekräftade i klassrummen. De unga kvinnorna i den studien hade både höga yttre men även inre krav på

sig själva. De tog stort ansvar i skolan, på deras extrajobb samt i deras relationer. De som beskrev att de hade höga inre krav på sig själva förklarade också att det var deras egna fel att de upplevde stress (Wiklund & Bengs, 2012). Wiklund och Bengs förklarar att de unga kvinnorna i jämförelse med deras manliga klasskamrater upplevde att de var osynliga. Lärare uppmärksammade inte de kvinnliga elevernas prestationer på samma sätt. Eleverna själva kunde ibland inte heller se att deras prestationer var lika goda eller bättre än sina manliga klasskamrater. Att vara en god kvinna/flicka var belönat och den tystare flickan som fanns i bakgrunden, men samtidigt som klarade allt skapade en fasad hos flickorna som höll borta den egentliga upplevelsen av otillräcklighet och stress. Wiklund och Bengs förklarar flickornas beskrivelser av otillräcklighet, osynlighet, och femininitet som en stor grund till varför just unga kvinnor upplever stress.

2.4 Summering av tidigare forskning

Jag har i denna del beskrivit tidigare forskning kring prestationskrav i samt utanför skolan. Prestationskrav är en grundläggande faktor till varför unga människor och främst unga kvinnor i Sverige känner sig stressade. Det är dels ett yttre krav av prestation som kommer från skola, familj och vänner, men det är även ett inre krav där de unga flickorna själva förklarar sitt hälsotillstånd med utgångspunkt i egna uppställda krav och dåliga samvete på ifall de inte uppnår dessa krav. Stressen manifesterar sig i dålig eller icke existerande nattsömn, smärtor, koncentrationssvårigheter, magont, och ryggbesvär. Unga kvinnor är en grupp i samhället som upplever sig vara mycket stressade. Förklaringen till detta kan bland annat vara att unga kvinnor oftare har en prestationsbaserad självkänsla jämfört med sina manliga jämnåriga. Med en prestationsbaserad självkänsla mäter individen sitt egenvärde i vad hen presterar. De unga kvinnorna måste även, enligt Wiklund och Bengs, arbeta dubbelt så hårt för att ens bli sedda och uppmärksammade i klassrummen.

3 Metod och genomförande

Jag kommer nedan redogöra för hur jag genomförde insamlandet samt analysen av empirin med stöd ur den diskurspsykologiska metodologin. Första lyfts intervjumetoderna fokusgrupp- och halv-/ semistrukturerad intervju. Sedan beskriver jag hur jag genomförde mitt urval samt presenterar skolan lite kort för att skapa en kontext. Detta följs upp med de forskningsetiska principerna. Läsaren kommer efter detta få ta del av metodologin samt hur jag har analyserat min empiri och avslutningsvis summerar jag med en metoddiskussion.

3.1 Urval

Studien genomfördes i en gymnasieklass i årskurs tre på det naturvetenskapliga programmet. Urvalet baseras på den högpresterande kulturen som finns i det naturvetenskapliga programmet, med en generell förutfattad stämpel och tradition kring prestation och ”spets elever”. Eleven vet redan när den ansöker till det programmet vad som förväntas och att en behöver vara en ’viss typ av människa’. Valet att rikta in mig på unga kvinnor är att dessa är överrepresenterade i statistiken kring psykisk ohälsa relaterad till stress. Min personliga hållning är att det finns fler kön än kvinnor och män, dock beskrivs enbart kvinnor och män i statistiken som framhålls i studiens inledning och tidigare forskning. I elevernas beskrivningar har även dem använt sig av de binära kategoriseringarna av kön – alltså man och kvinna och därför kommer jag i fortsättningen att använda mig av samma kategoriseringar. Deltagarna benämns i studien som unga kvinnor, elever, respondenter och deltagare i min text.

3.2 Kvalitativa intervjuer

I den kvalitativa forskningsintervjun försöker intervjuaren samla in människors beskrivelser av olika samhälleliga fenomen och problem. Kvale och Brinkmann (2014) menar att det utav forskaren krävs att kunna läsa mellan raderna och samtidigt länka det osagda med det faktiska som sägs. Beskrivelser blir då av stor vikt vid intervjun just för att få en så nyanserad bild som möjligt av respondenternas berättelser och för att fånga skillnader som skapar spänning i den kvalitativa forskningen. Brotherson (1994) menar att forskaren bör utgå från tre huvudfrågor när den gör planeringen för sin studie: Vad är det huvudsakliga syftet för studien? För vem är informationen (publiken)? Vilken kunskap är mest central? (fritt översatt av Brotherson, 1994).

Inom diskurspsykologin är halvstrukturerade intervjuer en av de vanligaste metoderna för insamling av empiri. Eftersträvansvärt är narrativ och längre utsagor då det således blir lättare att analysera för att hitta de resurser som deltagaren använder för att visa på sitt perspektiv på omvärlden (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

För att få den kollektiva beskrivningen kring prestationskrav börjar jag med fokusgruppintervjuer. Hur de unga kvinnorna väljer att tala om problematiken i grupp kan leda till en normerande bild av hur prestationskrav upplevs. För att sedan få en djupare förståelse för de unga kvinnornas beskrivningar väljer jag att följa upp dessa fokusgruppintervjuer med enskilda halvstrukturerade intervjuer.

3.2.1 Fokusgruppintervju

Första delen av intervjuerna är av gruppkaraktär där respondenterna får uttrycka sina åsikter kring ett fokus, i detta fall deras syn på prestationskrav i och utanför skolan. En intervju av denna karaktär görs för att få olika aspekter kring en fråga och inte för att hitta en lösning (Kvale & Brinkmann, 2014). Genom fokusgruppintervjuer kan forskaren få in kollektivt

normativa föreställningar, som inte lika ofta kommer fram i enskilda intervjuer. Detta för att det skapas en synergi av gruppdynamiken som sker i interaktionen mellan gruppdeltagarna. De som deltar både svarar på ställda frågeställningar och tankar som dyker upp. Dels för sig själva men även dels från de andra deltagarna. Något ytterligare som karakteriserar en fokusgruppintervju är att de kan följa upp och utveckla varandras berättelser, beskrivningar blir då rikare (George, 2012).

Det finns alltså tydliga styrkor bakom denna metod. En forskare kan få fram mångsidiga aspekter på sin frågeställning och samtidigt få en kollektiv syn på problemet. Metoden är dock utmanande, inte minst då den är svår att implementera. Det har lyfts kritik kring hur forskaren kan påverka och generera data. Vidare diskuteras även att en gruppdynamik kan å ena sidan skapa en gynnande synergi, men å andra sidan kan deltagarna bli självcensurerande just på grund av gruppkontexten. Detta kan ske på grund av att det är olika individer som tillsammans skall skapa något och då kan känslor som skam och att det blir för privat påverka och leda till självcensur. George argumenterar att för att motverka eventuella hinder i metodiken kan den blandas med andra intervjuetoder ihop med en väl designad ram för intervjuerna (2012).

Rikard (1992) beskriver att det bör vara minst 6 deltagare för att fokusgruppintervjun skall bli lyckad. Alla deltagare bör även vara villiga till att uttrycka sina tankar kring ämnet. Själva intervjun bör ligga inom tidsspännet en till två timmar och forskaren bör som nämnt ovan tidigt skapa en trygg miljö där deltagarna känner sig ohotade och därigenom kan delge sina åsikter och tankar. Forskaren bör även försiktigt stötta diskussionen och rikta den mot ämnet men utan att avbryta och störa gruppdynamiken. Det finns dock i denna metodik en frihet hos forskaren att avvika från ens intervjuguide för att följa upp och fördjupa resonemang hos deltagare (Rikard, 1992).

Skillnaden mellan gruppintervjuer och fokusgruppintervjuer är att i fokusgruppintervjun ser forskaren interaktionen i gruppen som viktig för insamlandet av data; alltså inte enbart innehållet i de berättelser, tankar och åsikter utan även synergien som i en enskild intervju inte skulle finnas (Brotherson, 1994).

3.2.2 Halvstrukturerade intervjuer

För att följa upp fokusgruppintervjuerna och få en djupare beskrivning kring prestationskrav av de unga kvinnorna har jag valt att använda mig av enskilda halvstrukturerade intervjuer. I den halvstrukturerade intervjun försöker forskaren ta reda på och ringa in teman i respondentens berättelse. Just berättelsen står i centrum och kan liknas ett vardagligt samtal. Skillnaden mellan ett vardagligt samtal och den professionella halvstrukturerade intervjun blir då att intervjuaren har ett syfte med intervjun. Det finns inget frågeformulär som ska bockas av, utan guiden ger forskaren mer utrymme till att följa respondentens berättelse (Kvale & Brinkmann, 2014).

Intervjun i sig brukar utgå från en intervjuguide med olika tematiserade frågeställningar för att härleda intervjun till syftet (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuguiden har alltså förbestämda frågor, men av en öppen karaktär i frågeställningen. Öppna frågor börjar ofta med en hur formulering för att ge respondenten möjlighet till att beskriva och berätta om forskningsämnet. För att den halvstrukturerade intervjun skall bli lyckad krävs det att forskaren har förmågan att förstå, tolka och svara på både den talade meningen men även den underliggande (Given, 2008).

Om vi jämför den halvstrukturerade intervjun med den ostrukturerade får respondenten i båda metoderna tala fritt och berättelser är efterfrågade. I den halvstrukturerade intervjun försöker forskaren dock att följa upp alla de teman som finns i intervjuguiden. Det finns samtidigt en frihet i att inte följa samma ordning vid de olika intervjuerna eller använda sig av samma formuleringar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Forskaren vill generera berättelser och beskrivningar ur respondentens levda livsvärld, alltså vardagsliv. Livsvärlden är den vardag som personen är i just nu och levs i direkt, den är oberoende av tidigare och framtida förklaringar kring varför livsvärlden och vardagen ter sig som den gör. Dessa beskrivningar kan dels vara specifika och detaljrika men även berättande, målade om hur en person upplever eller uppfattar något (Kvale & Brinkmann, 2014).

3.3 Materialinsamling

Jag kontaktade flertalet gymnasieskolor i Västsverige och till slut var det en internationell skola i en mellanstor västsvensk stad som valde att delta. Genom mailkorrespondens fick jag kontakt med en lärare och mentor för en naturvetenskaplig klass i årskurs tre. Vid mitt första besök presenterade jag studien, att den baseras på frivilligt deltagande och konfidentialitet. Vid detta tillfälle bokade jag även in möten för de två fokusgruppintervjuerna. Vidare genomförde jag två fokusgruppintervjuer med 6–8 personer i vardera gruppen under samma vecka. Under dessa fokusgruppintervjuer fick respondenterna titta på sju av mig utvalda bilder för att sedan samtala runt. Jag använde mig även utav en intervjuguide som jag såg mer som stöttande än styrande av min intervju. Jag bokade därefter in åtta uppföljande enskilda intervjuer och sex utav dem genomfördes. Två personer valde att avböja deltagande den dagen då intervjuerna skulle ske. Under de uppföljande intervjuerna använde jag mig av en intervjuguide men även anteckningar från fokusgruppintervjun för att följa upp och få fördjupade, nyanserade beskrivningar. Då eleverna är över 18 år behöver jag inte en vårdnadshavares godkännande.

Globala skolan, som är ett fingerat namn, har en internationell profil och är en privat skola. Majoriteten av undervisningen sker på engelska och den är känd för att vara en prestigefull skola med hög kvalitet. Det är svårt att bli antagen till skolan – det kräver höga slutbetyg från högstadiet. Det finns få klasser i varje årskurs därför kan skolan i sig ses som relativt liten.

Eleverna blandade engelska och svenska i intervjuerna, jag har därför valt att i resultatdelen redovisa deras redogörelser på samma sätt som de själva valde att uttrycka sig på. Detta för att komma nära deras berättelser och beskrivelser.

3.4 Forskningsetiska principer

Eleverna blev vid första mötet informerade om vad studien handlade om både muntligt och skriftligt. Jag informerade dem om att jag värnar om deras anonymitet samt att jag avidentifierar dem, detta för att ingen kan koppla ihop svar och citat ur uppsatsen med eleverna. Jag informerade även om att de har möjlighet att avsluta sitt deltagande när de vill. Denna information återkom jag till vid varje enskild intervju för att eleverna kände sig trygga och är insatta i vilka förutsättningar deras deltagande utgår från. Jag informerade även att det som delges görs i viss konfidentialitet, att de eventuellt känsliga uppgifterna skulle skyddas från att spridas utan avidentifiering. Likt Vetenskapsrådet betonar i "God forskningssed" kan jag inte garantera eller lova anonymitet då det är några personer som har insikt i studien

(2017). Jag har dock förtydligt för eleverna att jag gör mitt yttersta för att så få som möjligt har full insikt i denna studie. Jag har valt att spela in varje intervju med hjälp av min mobiltelefon eller surfplatta. Detta material transkriberade jag sedan och i transkriberingen genomfördes en avidentifiering.

3.5 Metodologi – diskurspsykologi

Jag utgår från en diskurspsykologisk metodologi där språket dels i text, men främst i tal ses som en resurs för sociala handlingar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Människan producerar diskurser och är samtidigt produkter av olika diskurser. Den diskurspsykologiska forskaren studerar detaljer av interaktioner, oftast genom tal, i olika sociala kontexter för att få en bild av hur dessa interaktioner och diskurser skapar deltagarens omvärld. Subjektivitet och identitet ses som personliga ombearbetningar och handlingar ur en kulturell kontext. Den som är inbegripen i en interaktion, alltså den som talar, skapar personliga versioner ur det kulturella sammanhang den befinner sig i, inte minst för att göra det narrativa förståeligt för sig själv och andra. Därför ses talet som en social handling (Magnusson, 2008). Då jag i denna uppsats försöker förstå hur de unga kvinnorna ser på prestationskrav är denna metod för analys passande. Genom diskurser konstrueras identiteter, attityder och känslor kopplat till olika kontexter eller idéer (Wetherell & Edley, 2014; Magnusson, 2008, Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Med diskurspsykologisk analys försöker forskaren förklara den paradoxala relationen mellan det talade subjektet och diskursen. I diskurspsykologin, jämfört med kritisk diskursanalys, läggs fokus på den retoriska organiseringen av tal. Det vill säga hur tal skapar och leder till social praktik. Målet är att undersöka hur identiteter skapas, men även hur historia eller kultur påverkar och förändrar olika sätt att uttrycka ens identitet genom etablerade repertoarer eller olika sätt att tala på (Wetherell & Edley, 2014, Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Dessa repertoarer kallas tolkningsrepertoarer och används som en resurs i att belysa ”kommunikation, social handling och konstruktion av jaget, den Andre och världen” (Winther Jørgensen & Phillips, 114, 2000). I Wetherell och Edleys beskrivning av diskurspsykologi ses all typ av interaktion och skriftliga texter som diskursiva.

Discursive psychology aims to capture the paradoxical relationship that exists between discourse and the speaking subject. It recognizes that people are, at the same time, the products and the producers of discourse, and it aims to examine not only how identities are produced on and for particular occasions but also how, in the form of established repertoires or ways of talking, history or culture both impinge upon and are transformed by those performances.

(Wetherell & Edley, 2014, s. 355)

Genom tolkningsrepertoarer kan forskaren lyfta det vardagliga språkbruket som flexibelt och dynamiskt. Repertoarer ger resurser för människor att skapa sina versioner av verklighet. I stort sett kan en repertoar ses synonymt till diskurs men då begreppet diskurs ses som något stort och onåbart vill Wetherell och Edley istället använda tolkningsrepertoar (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Empirin analyseras genom en diskurspsykologisk analys. Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver att diskursanalys utgår från en ”kritisk inställning till självklar kunskap” (s.11). En diskurspsykologisk analys bygger på att forskaren förhåller sig kritiskt gentemot de

förgivet tagna kunskaperna. Språk ses i detta sammanhang en social praktik som skapas ur språkets dynamiska form (s. 97).

Redan vid intervjuernas gång kunde vissa återkommande ämnen och teman utrönas. När sedan transkriberingen hade genomförts kunde en första kategorisering och utsorterande analys tillföras. Detta innebar att transkriberingarna lästes igenom några gånger som enligt Winther Jørgensen & Phillips förklarar är ett vedertaget steg i analysmetoden (2002). Winther Jørgensen och Phillips benämner detta som kodning, där transkriptionerna läses igenom flera gånger för att fånga upp teman. Relevanta citat kopierades in i olika dokument som återkopplade till de olika framskrivna teman. Efterföljande bearbetning förtydligade tre teman som sedan blev de teman ur vilket min empiri analyserades genom. Dessa steg menar Winther Jørgensen och Phillips är en av grunderna i den diskurspsykologiska analysmetoden men även för andra diskursanalysmetoder (2000).

3.5.1 Validitet

För att avgöra huruvida min analys är valid eller inte behöver vi se på hela sammanhanget, Winther Jørgensen och Phillips menar att de resultat som kommer ur analysen skall ”ge diskursen en form av sammanhang” (s. 123, 2000). Texten i denna uppsats är lika mycket med och beskriver ett perspektiv på verklighet som att den är med och skapar den. Därför ska det läsas som att även denna text är en diskursiv konstruktion och enbart ytterligare ett perspektiv på unga flickor och prestationskrav. Jag har genom att beskriva mina teoretiska utgångspunkter, hur empirin har samlats in samt analyserats försökt ge läsaren en bild av processen och därför kan denne bilda sig en uppfattning huruvida uppsatsen är valid eller ej. Validitet handlar om att jag mäter det som är relevant i sammanhanget, alltså att jag analyserar diskurser som formar de unga kvinnornas perspektiv på prestationskrav.

För att ytterligare utröna huruvida denna uppsats innehar validitet är att ”bedöma analysens fruktbarhet” (Winther Jørgensen & Phillips, s. 123, 2000). Fruktbarhet handlar om forskaren har med sin analys kunnat förklara, förtydliga eller frambringat nya perspektiv eller förklaringar på området.

3.6 Metoddiskussion

Då jag har försökt ringa in de unga kvinnors upplevelser och beskrivningar av prestationskrav ser jag den kvalitativa metoden som mest givande. De unga kvinnorna som urvalsgrupp blev för mig självklar i den inledande fasen. Det hade eventuellt varit intressant att få in alla ungdomars upplevelser om det hade varit mitt syfte. Min avgränsning baseras på den bakgrund jag lyft initierande där unga kvinnor är överrepresenterade i statistik kring psykisk ohälsa på grund av stress. Avgränsningen av urvalet är således relevant för syftet av min studie.

Valet av fokusgruppintervjuer med uppföljande enskilda intervjuer har varit lönsam för min empiriinsamling. Den normerande bild av prestationskrav som framkom i fokusgruppintervjuerna kunde sedan nyanseras genom de enskilda intervjuerna. Fokusgruppintervjuerna pågick båda i ca en timma. Vid den första fokusgruppintervjun flöt samtalet på mer, respondenterna själva gick vidare bland de olika bilderna och ställde frågor till varandra. Detta kan jag å ena sidan se som att gruppen hade ett öppet och tillåtande klimat men å andra sidan en liten miss från mig att inte rikta samtalet mer mot mina forskarfrågor. Som Rikard belyser så bör forskaren stötta diskussionen och rikta den mot ämnet utan att

avbryta (1992). Vid fokusgruppintervju två var min roll mer stöttande och jag kunde tydligare rikta samtalen mot mina forskarfrågor. Respondenterna upplevdes även efterfråga en mer styrning från mig och avvaktade ibland för att vänta in mina frågor.

Öppenheten hos deltagarna upplevdes som relativt stor i de båda fokusgruppintervjuerna. Det fanns dominerande individer i båda grupperna och individer som knappt yttrade sig mer än bekräftande. Självzensurering kan ha varit en orsak för dessa individer som inte kom lika mycket till tals. Kritik bör således lyftas här, återigen kunde min roll varit mer stöttande istället för observerande. Därför bör jag inför framtida datainsamlingar med denna metod genomföra prov-intervjuer där min roll som intervjuare kan förbättras.

Eleverna valde själva att blanda svenska och engelska vilket jag inte var helt beredd på. Jag hade enbart förberett mig genom en svensk intervjuguide, men eftersom jag känner mig trygg i det engelska språket så upplever jag ändå att materialinsamlingen gick bra. Det finns självklart dock en risk i min analys att jag inte fullt ut har förstått de unga kvinnornas narrativ och således missuppfattat. Denna risk ser jag ändå som närvarande oavsett om intervjuerna skulle ha varit på svenska eller engelska.

De uppföljande enskilda intervjuerna av halvstrukturerad natur genererade generellt en bild av de unga kvinnornas narrativ kring skolkultur för en högpresterande ung kvinna. De individuella berättelserna fick stå i centrum som skapade nyanseringar av bilden av prestationskrav. I vissa av intervjuerna ser jag dock i efterhand att samtalen drog iväg något från ämnet. Jag kan ändå se att den empiri jag har samlat in har kunnat analyserats och varit fruktsam. Intervjuguiden var likadan under varje enskild intervju, däremot hade jag olika anteckningar som vi följde upp från fokusgruppintervjuerna. I samstämmighet med Winther Jørgensen & Phillips beskrivningar av den halvstrukturerade intervjun så ser jag att friheten i metoden är gynnsam i eftersökandet av nyanser och narrativ (2000).

4 Teori

Genomgående i denna uppsats kommer jag utgå från de poststrukturalistiska teorierna kring identitet. Då fokus ligger på unga kvinnors beskrivningar och berättelser väljer jag en genusteoretisk ansats ur Judith Butlers teorier om genus som performativa handlingar. Jag fortsätter sedan att belysa femininitet med stöd av Anoop Nayak & Mary Jane Keihlys samt Shauna Pomerantz & Rebecca Rabys teorier kring individualisering, neoliberalism och feminism.

4.1 Genus och performativitet

Judith Butler är en litteraturvetare och queerteoretiker som har haft en stor inverkan på det genusvetenskapliga fältet. Genusvetenskapens grundsyn gällande genus, som även Butler beskriver, är att könsidentitet är en social konstruktion. Kvinnor och män formas och formar sig genom olika sociala strukturer och handlingar. I sin bok "Genustrubbel" (2008) beskriver Butler genus som "den upprepade stiliseringen av kroppen, ett antal återkommande handlingar inom en ytterst rigid regulativ struktur som med tiden stelnar och kommer att te sig som en substans, en naturlig form" (s. 88). Författaren menar alltså att genus, det socialt skapade könet, görs kontinuerligt genom återkommande nästintill rituella handlingar, som med tiden kan ses som fasta, naturliga och givna. Det som skiljer Butlers teori från andra genusteoretiker är att hon menar att även det biologiska könet bör ses som en social konstruktion. Genus är då inget vi blir till, utan det är något vi gör, denna hållning är även en grundtanke av vissa forskare inom den poststrukturalistiska feminismen. Då människan redan från det att hen föds är genusbestämd går hen alltså inte igenom en förändring och *blir* man/kvinna. Genom detta förklarar Butler att genus är en process som är i ständig rörelse och utveckling. Kroppar blir mänskliga genom genus, vi definierar mänskligheten utifrån könet och detta görs i en könad kultur (Butler, 2008).

Enligt Butler baseras hela detta görandet av kön på performativitet (2008). Med performativitet menar Butler att vi inte är man eller kvinna, utan att vi gör kvinna eller man; detta genom performativa handlingar som härmning eller upprepning av tidigare inlärd handlingar. Som jag lyfte inledningsvis ingår det i de poststrukturalistiska teoribildningarna att motsäga sig eller kritiskt undersöka begreppet sanning. Ser vi på kön som en performativ handling finns det förgivettagna, "naturligt" skilda uppsättningar av egenskaper mellan könsseparerade människor, men det är inte en sanning i sig. Genus är alltså inte något en människa är eller har utan något som denne kontinuerligt skapar och återskapar genom vardagliga handlingar och kulturella praktiker. Därför blir görandet, performativiteten, något aktivt och dynamiskt som skapar illusioner av att kön är normalt, fixerat och korrekt. Den performativa handlingen ligger till grund för att förstå hur de unga kvinnorna i denna uppsats beskriver prestationskrav. Vidare väljer jag att lyfta teorier kring hur individualiseringen formar femininitet i det senmoderna samhället.

4.2 Individualisering

Professorerna Nayak och Kehily försöker utröna hur maskulina och feminina identiteter utformas i det senmoderna samhället genom boken *Gender, youth & culture – global masculinities & femininities* (2013). För att förstå hur unga kvinnor lever idag behöver vi förstå vad det senmoderna samhället har lett till och skapat. Med hänvisning till Giddens, Bauman och Beck beskriver författarna relationen mellan samhälle och individ. Den senmoderna tiden beskrivs genom konstant flöde av information, möjligheter att vara nära

genom sociala medier oavsett fysiskt avstånd. Olika risker hotar en ung människas uppväxt, där den måste välja rätt väg och ändå inte kunna vara säker på att den är trygg i framtiden. Själv-identiteten påverkas självklart i denna tid och Giddens teorier om reflexiva projekt där en individ hela tiden brottas med frågor som, vad ska jag göra? Hur ska jag agera? Vem ska jag vara? Unga människor blir mer och mer tvingade i det senmoderna samhället att skapa/berätta sin egen historia, genom reflexiva, biografiska projekt av självet (Nayak & Kehily, 2013). Ett fenomen som växt fram i det senmoderna samhällets förändringar är exempelvis sabbatsåret mellan gymnasiet och högskole-/ universitetsutbildning. Det som tidigare har setts som ett misslyckande, att någon har hoppat av eller inte klarar av pressen ses idag som ett viktigt kapitel i den reflexiva självbiografin. Att ta ett år för volontärarbete och resa upplevs idag som en norm (Nayak & Kehily, 2013). Detta är dock något som är förknippat med västerländska möjligheter i en medelklassfamilj. Även om detta ses som ett steg i individualiseringen, att du som individ skall självförverkliga och skriva din historia är det synnerligen en del av institutionalisering menar Nayak och Kehily med hänvisning till Beck. Författarna menar att genom möjligheten och normen att genomföra ett sabbatsår för medelklassen institutionaliseras sabbatsåret och därav blir det även en maktstruktur för vem som har möjlighet och vem som inte har det (Nayak & Kehily, 2013).

4.3 Ny femininitet ur post-feministisk och neoliberal tid

Nayak och Kehily menar att skolinstitutionen är en arena där unga människor erfar och deltar i skapandet och återskapandet av kön. Barn och unga spenderar en stor del av deras tid i skolan där de lär sig hur de ska vara en korrekt kille eller tjej. I den senmoderna skolan har högpresterande flickor nästintill blivit en ny typ av femininitet. Detta menar författarna går att koppla till en diskussion om neoliberalism. Västerländsk, offentlig förvaltning och särskilt skolstyrning har sedan 80-talet blivit karaktäriserat av neoliberala vågor (Giroux, 2002, Woolley, 2017). Neoliberalismen påstår att den fria marknaden är lösningen till olikheter och det kräver individens frihet. I ett samhälle präglad av neoliberalt flyttas eller säljs statliga institutioner som skola och sjukvård till privata aktörer, den fria marknaden skapar möjlighet till att sätta ett pris på exempelvis svensk sjukvård/ skola. Idén om den fria människans agentskap är stor, individualismen dominerar och varje individ är ansvarig för sig själv. Det betyder att samhället bär med sig värderingar, ideologier och praktiker som gör att grupper i samhället som inte har samma möjligheter blir marginaliserade. Dessa grupper har inte samma möjlighet till skolgång, ekonomisk utveckling och vård. Begrepp som frihet, valmöjlighet och individens rättigheter är centralt i det neoliberal samhället därför är strukturella ojämlikheter starkt kopplade med individens oförmåga (Giroux, 2002, Woolley, 2017).

Den post-feministiska eran eller den så kallade tredje vågen av feminism är karakteriserad av den neoliberal individualiseringen, med personliga val och där strukturella ojämlikheter ses som personliga problem. Post-feministisk teori härleds till början på 90-talet när självkritik började skrivas fram inom den feministiska teorin. Judith Butlers teorier som jag lyft tidigare i texten är ett av startskotten. Skiftningen går från att tala om och belysa makt ur ett statligt perspektiv, mer övergripande och i en lag-kontext till att dra mot konceptualiserad makt som ses genom olika flöden och konvergenser av tal, diskurser och fokus (McRobbie, 2004).

Individualiseringen som sker i det neoliberal, senmoderna samhället leder till att västerländska kvinnor som grupp bäddas ur från samhällen där könsroller har varit väldigt tydliga och fixerade. Genom denna urbäddning där gamla strukturer försvinner ökar uppmaningen till individen att uppfinna deras egna strukturer (McRobbie, 2004). Unga

kvinnor måste då själva inom sig skapa dessa strukturer att de nästan övervakar sig själva, kontrollerar att de skapar det liv de har planerat för. Exempel på sådana processer eller resurser kan vara dagböcker, livsplaner, karriärplaner, femårsplaner osv. Ur detta projekt att planera och kontrollera jaget och identiteten uppkommer även själv-hjälps fenomen, livscoacher och gurus, TV-program med fokus på att bli en bättre individ. Individer måste alltså välja vilken typ av livsstil eller vilket typ av liv dem vill leva. McRobbie menar att unga kvinnor måste hela tiden vara medvetna i alla aspekter av livet i vilka val dem gör (2004).

Ur en post-feministisk syn har samhället skapat en tro på makt och framgång lika lätt för vilken tjej som helst oavsett bakgrund, så länge hon bara tror på sig själv och arbetar hårt. I den neoliberala andan har det post-feministiska slagordet 'girl power' vunnit mark och beskriver hur flickors makt uppnås genom personliga ansträngningar och med oändliga valmöjligheter menar Pomerantz och Raby. Författarna beskriver att post-feminismen skapar en bild att den smarta tjejen är enkelt att uppnå, utan att direkt behöva kämpa för det. Om en flicka sedan misslyckas har hon enbart sig själv att skylla på och inte systemet eller strukturer (2013). Idag är det kvinnorna som går om männen, flickor presterar bättre i skolan och pojkar sämre (Pomerantz & Raby, 2011 samt Ringrose, 2007). Det kan ses som att det är en maskulinitet i kris när femininiteten triumferar. Enligt Ringrose skapar detta "kristillstånd" en så kallad moralpanik över pojkars underprestationer och många debatter har under många år cirkulerat kring detta. Ringrose beskriver hur diskursen kring de misslyckade pojkarna ledde till att flickornas framgång orsakade pojkarnas nederlag. Det talades om ett nytt "könskrig" med rubriker i media som "framtiden är kvinnlig". Ringrose menar att dessa skiftningar kan härledas till en neoliberal diskursförskjutning. Hon beskriver att den globala ekonomin och arbetsmarknaden under några årtionden snabbt har förändrats och detta har även påverkat en stor förändring inom skolvärlden. I den globala skolkontexten diskuteras det hur skolan kan bli mer effektiv genom att skapa mätbara standarder för undervisning och lärande i enlighet med den neoliberala tiden. I olika policydokument understryks det att det är individen som ska uppnå kriterier, individen skall vara flexibel och anpassningsbar i skola, men även på arbetsplats för att kunna ha framgång i de sociala, ekonomiska och politiska skiftningar och den instabilitet som råder (Ringrose, 2007).

I ett samhälle präglad av neoliberala strukturer finns många risker och varje individ slåss om osäkra jobb eller osäkra utbildningar. Här skapas även det som Pomerantz och Raby kallar för 'future girls'. En 'future girl' ser instabilitet och osäkerhet som en möjlighet och ett val. De har förmågan att arbeta upp deras betyg men på bekostnaden att det hela tiden är deras egna, personliga projekt. Det är därför enbart dem själva som de kan skylla på om något går fel och fallet blir då hårt. Rädslan och oron för detta fall kan leda till att de smarta framtidstjejerna aldrig känner sig glada över bland annat deras betyg, de vill alltid göra mer, ser att de hade kunnat göra mer. Det är bara dem som kan klara höga betyg och det är för deras egen skull, de blir besvikna på sig själva om de inte får konstant högsta betyg. Pomerantz och Raby menar att detta skapar ett typ av "supergirl-narrativ" där flickor i den senmoderna, post-feministiska eran känner sig tvingad till att vara bra på allt från skola till socialisering till sporter eller andra fritidsaktiviteter. Detta leder självklart till en stress för flickor att ta sig an denna roll och hela tiden se det som ett personligt projekt. I denna tid menar författarna att genom diskurser kan vi få effekter på hur vi definierar flickor och smarta ihop samt hur vi genom det definierar pojkar med eftersläpande, framgång kontra misslyckande (Pomerantz & Raby, 2011).

4.4 Summering teoretiska perspektiv

Genom Butlers teoretiska perspektiv på genus och performativa handlingar läggs grunden för min teoretiska ansats. Med genusteorin, tillsammans med diskurser kring femininitet i en postfeministisk och neoliberal tid, har jag beskrivit hur unga kvinnor blivit vinnarna och vad det leder till i skolkontexten. Individualiseringen i samhället har gjort att människor ser det som sina personliga agendor att planera för och konstruera sitt liv. Ur denna individualisering har diskurser skiftats och nya begrepp uppkommit. Girl power, super-girl eller future girl skapar en bild av hur unga kvinnor idag ska ses som aktiva super-människor som har alla möjligheter och framtiden framför sig. Bollen är dock på deras egen planhalva och enbart genom deras egna handlingar, och agentskap som detta kan bli möjligt. Blir det fel är det också enkom individens fel och fallet blir då hårt. Med denna utgångspunkt kommer jag analysera min insamlade empiri.

5 Resultat

I detta kapitel kommer jag att redovisa resultatet av den empiriska studie jag genomfört. Presentationsdelen av resultatet är uppdelad i tre avsnitt som utgår från de forskningsfrågor studien försöker besvara. Varje del följs upp med en analys utifrån de teoretiska utgångspunkter som lyfts i tidigare kapitel. Avslutningen är en summerande diskussion.

5.1 Prestationskrav är stress

Under intervjuerna framkom det att prestationskrav är något alla de intervjuade förknippar med negativa upplevelser. Att prestationskrav leder till stress blev väldigt tydligt. Respondenterna² använde begreppet flera gånger för att beskriva sina upplevelser. Detta blev som en allmän sanning och norm i både fokusgruppintervjuerna, men även vid de enskilda intervjuerna. För respondenterna beskrivs stress bland annat som ångest, oro och förlorad nattsömn.

Studying, no matter what your environment is, still has the same level of anxiety because of the fact that you are studying. It's never a calm experience to study because you want to do your best, so you start getting more and more stressed and you start getting more and more anxiety over the fact that something is coming.

Fokusgruppintervju 1 – Sara

Citatet från Sara var en av de inledande reflektionerna under den första fokusgruppintervjun. Deltagarna valde att börja samtala om bilderna 2 och 5³. Majoriteten menade att dessa bilder var representativa för hur de själva upplever sin situation. Genom Saras beskrivning tydliggörs normen kring hur stress är prestationskrav och hur prestationskrav i sin tur skapar stress. Perspektivet på stress verkade dock självklar att ingen direkt opponerade sig gentemot det. Det som blev något nyanserat var deras beskrivningar av hur stress upplevs för dem. My beskrev exempelvis hur hennes nattsömn påverkas och då särskilt inför prov.

I usually go to sleep around nine thirty but last night I was up to around two or something studying for this history test and then I woke up before, shit I need to do this I want to sleep but I need to.

Fokusgruppintervju 1 – My

Även i den andra fokusgruppintervjun kom de unga kvinnorna snabbt fram till att stress är produkten av prestationskrav. Leila var en av dem som återkom till hur stressen leder till bortprioritering av sömn, vilket kan leda till möjliga hälsorisker. Hon beskrev att nattsömn ses som en lyx. Citatet kan tolkas som skämtsamt men samtidigt framkommer den bakomliggande meningen av allvar.

² Se bilaga 5 för presentation av respondenterna.

³ Se bilaga 2

We are all up studying at night when we really shouldn't, we should be sleeping but we don't have time for such luxuries like sleep anymore, which is sad.

Fokusgruppintervju 2 – Leila

Som Leila beskrev var hon medveten om att hon borde sova, men samtidigt inser hon att studierna borde gå först. Hon positionerar sig här in i en grupp genom användandet av "we". I detta fall är gruppen "naturvetaren". Hon skiftade alltså pronomen och skildrade bristen av nattsömn som en generell beskrivning av en ung kvinna på naturprogrammet. Det framgick att det låg en förväntan på gruppen att vara uppe under nätter för att studera. Både My och Leila börjar här skildra beskrivningen av deras subjektsposition i relation till diskursen om prestationskrav. Förväntningar på att studier ska bli genomförda med goda betyg leder till att de bortprioriterade sömn fastän de var medvetna om riskerna. Det de unga kvinnorna lyfte fram pekar mot samma bild som Brolin Låftman, Almquist och Östberg (2013) samt Lindfors (2018) har målat upp. Bristen på nattsömn, magont eller huvudvärk är fysiska åkommor som unga kvinnor i skolan kan utsättas för på grund av prestationskrav. Det forskarna beskriver som stressfaktorer är en del av My och Leilas vardag. De använder dessa faktorer för att beskriva sin identitet i relation till prestationskrav i skolkontexten.

Under fokusgruppintervjuns gång återkom Leila till att beskriva hur stress har blivit ett normaltillstånd och att när det finns tid till att varva ned, var detta en omöjlighet. Leila väljer här att använda pronomen "me". Hon framhåller en tydligare bild kring hur prestationskraven även fanns utanför skolkontexten såsom på ett lov. Hennes redogörelse för jullovet pekar på en förväntan att vara a jour med studierna, även om det inte finns något krav exempelvis som prov eller läxa. Bilden hon målade upp, genom dessa beskrivningar, var att den unga kvinnliga naturvetaren var en pressad individ med förväntningar på att konstant upprätthålla fokus på skolan oavsett kontext.

Like for me during the Christmas break I was so happy for the first three days but for the rest, even if I was supposed to relax, I was so stressed about studying anyway. It feels like I'm used to waking up early in the morning going to a certain place at the same time. It has become like a routine so when I didn't have that I just felt like I was sitting home not doing anything like 'what am I doing with my life, I'm just wasting time'.

Fokusgruppintervju 2 – Leila

Alla deltagare återkom till beskrivningar av den stressade, studiefokuserade naturvetaren som narrativ för deras identiteter. Alisa valde dock att försöka spjärna emot denna bild under hennes enskilda intervju. Hon menade att stressen av prestationskrav inte borde ses som ett normaltillstånd. Genom användandet av begrepp som "kämpa" och "fortsätta" förlskar hon sig ändå med stressfaktorn.

Ska det här vara normalt, ska jag sitta och klaga om det eller ska jag bara sitta och fortsätta? Kämpa på för det är så man ska göra i gymnasiet, gymnasiet är gjort för att det är så här det ska vara. Så det

är därför, när jag börjar prata om det, det känns som att det är jobbigt att det kommer säkert vara jobbigt på ett eller annat sätt hela tiden.

Enskild intervju – Alisa

Alisa förklarade att hon medvetet valde att inte tala om hur hon mår, eller att känna efter, eftersom det kunde leda till upplevelser av obehag. Möjligtvis kan Alisas svar tolkas som en indikation på en känsla av uppgivenhet. Hon pekade på att det var hennes ansvar att bemästra skolgången och blev således hennes konsekvenser av att inte kämpa eller fortsätta. Subjektspositionen blir här klarare kring den högpriesterande kvinnliga naturvetaren. Vi kan utvärdera identitetsmarkörer som hör ihop med bilden av eleven i den neoliberal skolan och vilka krav den bär med sig som jag tidigare skrivit fram (Pomerantz & Raby, 2011, McRobbie, 2004 m.fl.). När Alisa ifrågasatte normaliseringen av prestationskravens konsekvenser, förhandlade kring positioneringen och slutligen förlikade sig med tillståndet, ger det en bild av hur individen såg på sin situation. Alisas narrativ är i samklang med den bild Ayoop Nayak och Kehily (2013) formulerar om unga människor i dagens skolkontext. Det är individen som ska skapa sin framgång genom riskfyllda val och på bekostnad av en själv. Alisa satte ord på den samtid som råder för många unga högpriesterande kvinnor. Det gav en ögonblicksbild och en uppfattning om hur gymnasiet kan upplevas för unga högpriesterande kvinnor.

My lyfte sin syn på hur prestationskrav har funnits genom hennes skolgång. Med en tillbakablick på högstadiet gav hon en inblick i hur hon såg stress som en del av skolgången. My positionerade in sig i en generell gruppering där alla upplever stress. Hennes beskrivning var förknippat med gymnasievalet.

Jag tror verkligen att alla känner stress när de väljer vilket gymnasium och vilket program, inte bara jag kände stress utan alla mina klasskamrater.

Enskild intervju – My

My förmedlade att upplevelsen av stress i högstadiet är en generell känsla – att alla kände sig stressade när de skulle välja gymnasieprogram. I och med den bild My gav framgår det att gymnasievalet var en stor bakomliggande faktor till stress. Även fast My beskrev att alla kände sig stressade var det inte en kollektiv upplevelse utan en individuell. Detta för att valet inför gymnasiet var ett viktigt val där individen redan då borde veta vad hen vill studera på universitet/högskola eller vilket yrke de vill inrikta sig mot. Leila visade en snarlik bild genom att beskriva hur lärare under högstadieperioden talade kring hennes framtida gymnasieval.

I högstadiet fick man höra att 'du kommer inte komma in på gymnasiet, konkurrensen är väldigt hög du ska vara väldigt glad om du kommer in på Askundsgymnasiet' och det gymnasiet ser man som den plats för de som inte har betyg. Då kände jag mig stressad att jobba så hårt som det bara går för att fixa svenskan.

Enskild intervju – Leila

Återigen lyftes valet som ett viktigt avstamp inför deras framtid. Leila framhöll en beskrivning kring lärares låga förväntningar på henne. Det kan tolkas som att Leila här försökte upprätthålla en bild av sig själv där hon ska jobba hårt för att nå sina betyg. Återigen står individen i centrum, Leila positionerade sig som den ansvariga – det var hon som måste ligga i för att klara svenskan. Hennes citat kan ses som tecken på performativa handlingar, då hon reproducerade den duktiga flickan även utan stöttning utav lärarkår. Begreppet att ”jobba hårt” figurerar i de unga kvinnornas narrativ flertalet gånger under intervjuerna. Alisa beskrev ett annat sätt att känna oro över gymnasievalet. Till skillnad mot Leila hade Alisa en trygghet i goda betyg men visste ändå att gymnasiet skulle bli svårt.

Jag gick ut nian med trehundra femton poäng och jag var ganska stolt över mig själv så jag bestämde mig själv för att välja detta gymnasium även fast jag var orolig över att det skulle bli svårt.

Enskild intervju – Alisa

Oavsett vilken av dessa bilder av gymnasievalen som granskas så ger de en förståelse för att valen ses som individuella. Kollektivet, som i detta fall skulle kunna vara lärarkåren, verkade inte finnas där för att stötta dessa unga kvinnor.

Den upplevda stressen manifesterade sig inte enbart i samband med skolgången, utan förknippades även med fritiden. Några av eleverna kände press till att vara en aktiv person, det kunde dels vara förknippat med sport, men även att vara tillgänglig på sociala medier eller kravet på närvaro, deltagande och aktivitet som det innebar att vara medlem i en familj. Zahla som är en idrottare förklarade hur hennes fritid innehöll prestationskrav. Dessa krav på fritiden tillsammans med skolans krav framhöll hon som en dragkamp mellan två världar där båda krävde det yttersta av henne.

I think for me, since I am an athlete it's mostly my team and my training and that's take up as big proportion as school for me, so you have the two worlds and this world is completely different: Ja, det är alltså två olika världar och så måste man prestera lika högt på varje.

Fokusgruppintervju 1 - Zahla

Det Zahla beskrev ovan kan ses som att hon kände sig tudelad, hon vill satsa på cheerleading men samtidigt krävde skolan hennes fulla fokus. Det gör att hon upplevde en känsla av ångest, av skuld över att hon inte hade gjort skolarbetet när hon hade valt att exempelvis träna istället. När Zahla framhöll sitt narrativ, som kan ses som en skuldkänsla, positionerar hon sig mellan att dels vilja vara framgångsrik i skolan men även framgångsrik i sitt sportutövande. Zahla fortsatte med att förtydliga skulden och ångesten som en ständigt närvarande känsla.

Alltså varje gång jag gör något annat och man vet att något prov kommer eller något sånt, när man hänger med vänner eller varit och tränat så tänker man typ 'åh jag hade kunnat ha pluggat nu' så typ sån här ångest som leder till ja [...]

Fokusgruppintervju 1 - Zahla

Det kan ses som att Zahla vill lyckas inom flera fält; sporten, familjen, sociala umgänget och skolan kan alla ses som plattformar där hon vill ha och skapa en given plats. Det var dock

onekligen skolan som gav mest ångest, att missa möjligheter till studier verkar upplevdes som mycket negativt.

Sociala medier återkom de unga kvinnorna till flertalet gånger under fokusgruppintervjuerna men även under de enskilda. Majoriteten hade en samsyn kring att sociala medier sätter krav på unga människor. Detta blev dock främst en generaliserande bild, det var sällan de använde personligt pronomen. Deltagarna talade mer om prestationskrav från sociala medier för ungdomar i allmänhet. Martha valde dock att positionera in sig i narrativet av att använda "we". Hon beskrev hur hon ibland kunde känna sig pressad när hon öppnade sin Snapchat och såg kompisars uppdateringar under helger.

It's like a pressure to show people that we're doing something with our life, 'oh I have to put something on my story it's the weekend everyone is doing something, and I need to do it'.

Fokusgruppintervju 1 - Martha

Martha menade att hon måste, hon behövde delta i flödet på de sociala medierna. Hon vill visa att hon fanns. Att hon var synlig för världen genom sociala medier betydde att hon också återskapade bilden av medveten ungdom. Det Martha och Zahla har lyft är hur de vill positionera sig som duktiga i olika sammanhang. För Zahla är det idrotten och skolan, Martha menade att hon behövde agera på ett visst sätt för att delta i sociala sammanhang. Pressen av att vara synlig och visa upp detta via sociala medier menade Martha ställde ett krav på henne att hon måste vara a jour. Under första fokusgruppintervjun kom diskussionen till att handla om 'likes'. Till en början berättade flera av de unga kvinnorna att de inte använde sociala medier. Det kom dock fram efter ett tag beskrivningar kring deras användande. Detta kan vara för att det finns en samhällelig diskurs om att det är lite "fult" att vara aktiv och beroende av sociala medier. Som medveten människa ska du inte vara berörd av det som sker. För Alisa blev Instagram ett sådant stort störningsmoment i hennes studier att hon till slut valde att ta bort plattformen.

I had to delete my Instagram because I was on it for so long just scrolling down and just seeing this perfection being portrayed.

Fokusgruppintervju 2 - Alisa

Alisa väljer alltså att plocka bort något ur hennes liv som kunde störa hennes fokus. Hon valde bort att vara en del i det sociala nätverk och de möjligheter till byggande av relationer som sociala medier bär med sig. Hennes val att ta bort Instagram står ut ur mängden jämfört med de andra unga kvinnorna. Ingen annan hade gjort liknande men många talade om att de måste kontrollera sin skärmtid. Här syns en subjektspositionering i narrativet kring den unga högpresterande kvinnan: att hon ska ta del av sociala medier men lagom mycket. Hon måste kontrollera sig själv och litade hon inte på sin självbehärskning kunde en plattform behövas ta bort.

Sara och Zahla samtalade om antalet 'likes'. Det var viktigt att komma upp till en viss summa 'likes' på exempelvis en bild de lagt upp på Instagram. Återigen var detta inte deras egna upplevelse av stress utan här beskrev de hur 'people' eller deras vänner upplevde press av att vara 'out there' på sociala medier.

Sara: People that post on Instagram then sends you messages on Snapchat to tell you to like their picture on Instagram: "hej, supporta mig, like for like". A hundred and fifty likes look better than twenty likes

Zahla: Ja, det visar att jag har vänner, jag är out there.

Sara: Precis, I'm popular, people like me.

Fokusgruppintervju 1 – Sara & Zahla

Wendela avslutade sociala medier diskussionen med att beskriva hur ens identitet kan vara beroende av de sociala medierna. Hon formulerade sig som att ett foto på sociala medier var som ett bevis på att du var den aktiva personen du vill vara.

Did you really do it if you didn't post a picture of it?

Fokusgruppintervju 1 – Wendela

Sara försökte summera sin känsla kring vad prestationskrav var för henne. Följande citat ger en representativ bild av diskursen kring prestationskrav. Det fanns ett krav på att delta i olika sammanhang som att vara en bra vän, en god familjemedlem och en flitig student. Men att skolan samtidigt tar all plats och alltid var där som ett krav. Det är dock enbart hennes ansvar att se till att leva upp till alla dessa olika förväntningar.

Det känns som att man vill, want to be fifteen people at once you want to study, you want to have fun with your friends, you want to be outside, you want to be talking to your friends online you want to do all these things, and then you have school rooming over your head like [dedededee].

Enskild intervju – Sara

5.1.1 Sammanfattning

Genom dessa analyser av de unga kvinnornas berättelser framträder en diskurs kring prestationskrav i samband med skolgång och fritid. Upplevelser av stress är centrala. Detta bekräftar den tidigare forskning jag har lyft fram (Gustafsson et al., 2010, Schraml et al., 2011, Lindfors, 2018 m.fl), unga människor är pressade och stressade i skolan samt samhället idag och de unga kvinnorna är särskilt utsatta. Precis som den tidigare forskningen pekar på upplever även de unga kvinnorna i min studie stressen som ångestfylld, med inslag av oro som stör nattsömn.

De olika berättelserna visar att de unga högpresterande kvinnorna positionerar sig som hårt arbetande genom prestationskravdiskursen. De ser sina val och sina prestationer som en del av sig själva. Schraml et al. samt Brolin Låftman, Almquist & Östberg (2011, 2013) menar att flickor uppfostras i högre grad till att inneha en prestationsbaserad självkänsla. De mäter sin mening genom hur de presterar i olika kontexter. Genomgående i första delen framträder olika skildringar av just denna prestationsbaserade självkänsla så som att vilja vara femton personer på en gång, vilja delta i olika sammanhang, pressen på att vara aktiv i de flöden som finns på sociala medier, en duktig idrottare, en duktig familjemedlem men kanske ytterst en duktig elev.

Stressen beskrivs som generell; "alla känner stress". Därför framgår det att stress är kärnan i de unga kvinnornas upplevelser kring vad prestationskrav är. Att uppleva prestationskrav på gymnasiet i ett naturvetenskapligt program är att känna sig stressad. Det är att förvänta sig att vara stressad, att hela tiden i bakhuvudet bli påmind om det som bör göras. De unga kvinnorna pekar på olika kontexter där skolan just tar över. Lov och ledighet är istället för tillfällen till återhämtning och avkoppling på så vis tillfällen för extra ansträngningar med studier. Återkommande liknande narrativ leder till att analysen blir att den subjektsposition som sker är att vara duktig och hela tiden aktiv. Konsekvensen blir således en upplevelse att konstant vara stressad. Stressen blir då nästintill en del av identiteten att återskapa den flitiga studenten oavsett huruvida detta tillstånd leder till att personen mår dåligt eller ej.

Det kan självklart ses som att denna inledande resultatdel slår in en öppen dörr. Redan innan intervjuerna fanns en förståelse om att stress skulle kunna bli centralt och dominerande. Att studien visar detta tema är inte direkt överraskande. Samtidigt är det centralt att detta narrativ lyfts fram. Dels för att skapa bilden av hur dessa unga kvinnor ser på sin skolgång och fritid, samt dels för att svara på forskarfrågorna i studien. Detta narrativ är även fundamentalt i förståelsen av hur de unga kvinnornas subjektspositioneringar sker. Den kan bara förstås utifrån den kontext de befinner sig i och hur denna påverkar dem.

5.2 Att ses som smart – möta förväntningar

Flertalet gånger återkom de unga kvinnorna till begreppet smarthet. Majoriteten identifierade sig emot begreppet och talade om det som exempel på negativa upplevelser. Samtidigt generaliserade de samt positionerade och identifierade sig vid dessa tillfällen som smarta. Genom begreppet beskrev de också hur lärare och familj i deras omgivning lade in förväntningar på kunskaper och betyg. Alisa beskrev hur några av deras lärare uppfattade eleverna som smarta och att de då borde förstå och förmå vissa uppgifter.

Some teachers are like 'you go to NP you should be smart, you should know this you should be able to do this because you choose this program' so like if you don't or when you don't meet their requirements that they have on you they will be like 'ah maybe you should do a little bit more of this or this'.

Fokusgruppintervju 2 – Alisa

Det Alisa framhöll är hur lärare lyfter över ansvaret till eleven. Lärarna kategoriserade de unga högpresterande kvinnorna som smarta och har således förväntningar på dem. Individuella val och ansvar kom tydligt fram i detta narrativ. Läraren sågs mer som att ha en kontrollerande funktion än en stöttande i detta citat. De unga kvinnorna återkom flitigt till beskrivningar av hur lärare kategoriserar och därigenom identifierade de unga kvinnorna genom begreppet "smart". För deltagarna var denna kategorisering något som skavde. De unga kvinnorna försökte positionera sig utanför smarthetsbegreppet genom användandet av pronomen som vi, du eller de. Smarthet beskrevs som en generell kategorisering av en naturvetare, oavsett könstillhörighet. Lisa beskrev en liknande händelse som Alisas kring en matematiklärare. Återigen var berättelsen i en generell form men ändå mer personlig, då Lisa använder sig av pronomenet vi här.

Han (läraren) ger oss bara A-frågorna som är det svåraste och det är liksom det han menar att vi borde kunna eftersom vi läser matte fyra

och vi går tredje året på gymnasiet på natur. Han sätter oss vid samma kant, de som är jättesmarta vet han vilka de är för de räcker upp handen, och de som inte gör det tänker han att de inte vill svara men de borde ha samma nivå, men på prov och så när vi inte har samma nivå då får vi kommentarer om att du borde jobba hårdare och inte encouraging utan mer du är inte bra nog på det här obviously för att du fick sämre på provet.

Enskild intervju – Lisa

Lisa målade upp en bild av just den kontrollerande läraren istället för den stöttande. Lisa valde här att positionera sig mot bilden av att vara en smart naturvetare. Hon lyfte problematiken över lärarens förväntningar och brist på stöttning. Samtidigt förstod hon hur ansvaret för att lyckas med matematiken låg på henne.

Genom begreppet smart beskrev Zahla hur hon upplevde att samhället har olika förväntningar på män och kvinnor. Zahla använde sig av naturvetenskapliga ämnen som utgångspunkt och beskrev hur normbrytande unga kvinnor ses som rebelliska och annorlunda.

It's expected by guys to be smarter in the science subjects. For guys it's easier to speak up, it is just like if they're not that smart they don't get that much blame for it and if they are really smart it's not a big thing because it's common. It's just the norm, but if you are a girl and you're smart you are so rebellious and different 'it's only this girl that is smart in this class because she's the only one who actually speaks up'.

Fokusgruppintervju 2 – Zahla

Att vara smart som unga kvinna på ett naturvetenskapligt program innebar alltså att vara en rebell. Det förväntades av en ung man att han ska uttrycka sig och visa sina kunskaper och förståelse. Som ung högpresterande kvinna menade Zahla att du stack ut i klassrummet om du som ung kvinna visade dina förmågor och förståelser. Narrativet kan ses som att Zahla använde smarthetsbegreppet i relation till feministiska samhällsdiskurser. Då hon i sitt narrativ utgick från begrepp som rebell och annorlunda positionerar hon sig som en rebellisk person. Detta då hon talade om kvinnliga naturvetare som grupp. Hennes resonemang kan härledas till Pomerantz & Raby samt Ringrose (2011, 2007) som behandlar flickors prestationer i skolan. Det går bättre för flickor än pojkar just nu, det talas om ett kristillstånd i skolan för pojkar. Zahlas tankar kring den rebelliska flickan i klassrummet som individ som måste kunna ta plats och ha full förmåga till och förståelse för kunskapen, alltså vara smart. En kille upplevdes kunna ”komma undan” med att vara mindre smart. Förväntningarna var således olika beroende på om det är en flicka eller en pojke som gjorde sig hörda i klassrumskontexten. Diskursen kring smarthet och vad det bar med sig gjorde att eleverna förväntades ha vissa kunskaper, men också veta hur dessa kunskaper skall användas i olika sammanhang. Zahlas citat kan även speglas i Wiklund och Bengs resonemang kring osynliga flickor. Unga kvinnor i en skolkontext upplevde enligt Wiklund och Bengs att de inte värdesatte sina prestationer på samma sätt som de gjorde med killarnas. Den duktiga kvinnan/flickan blev belönad för att hon höll sig i bakgrunden (2012). Därför kan begrepp som rebell och annorlunda sticka ut som Zahla framhöll. Således tycks det som att Zahla positionerar sig

något mot bilden av den goda och duktiga flickan. Samtidigt så beskrev hon att det var en kamp, det var svårt att tala för sig i en kontext där hon förväntades vara tillbakadragen.

Dessutom att positionera sig som smart innebar, förutom att vara studiemotiverad och hårt arbetande, även att möta familjens förväntningar. Att göra dem stolta över prestationerna och att möta oron när eleven kände att resultatet inte riktigt räcker till oavsett hur hårt hen arbetar. Detta beskrev och resonerade Leila om.

Jag tror generellt om alla andras förväntningar på mig att under min barndom hade jag relativt bra betyg jag var alltid i toppen av min klass så det blev en norm att förvänta sig höga betyg av mig men sedan när jag kom till gymnasiet har jag känt att personligen har min standard gått ner eftersom jag vet hur jag mår när jag behöver plugga så mycket under en dag men jag känner att allas andra förväntningar är på samma nivå som det brukade vara. När man går i sexan då är det inte så svårt, så liksom att ha samma höga förväntningar på ett barn eller en tonåring det är inte så realistiskt, det är inte så många som förstår det. På ett känslomässigt sätt så tänker de inte hur det känns för dig som person att behöva leva upp till de här standarderna hela tiden.

Enskild intervju – Leila

Unga kvinnor utsätts för andra kravbilder än unga män (Schraml et al, 2011). Dessa krav ligger ofta i att familjer förväntar sig mer av döttrar än av söner. Unga kvinnor uppfostras också in i en process att sätta höga förväntningar på sig själva (Lindfors, 2018). Leilas beskrivning pekade just på det som tidigare forskning har lyft. Leila beskrev hur hennes familj hade höga förväntningar men samtidigt vände hon detta till en inre process. Det var hon som hade uppnått höga betyg under sin skolgång så därigenom var hon själv orsaken till att senare behöva möta samma höga förväntningar. Lindfors lyfter att processen innefattar att möta förväntningar i alla områden likaväl sociala som akademiska (2018).

Som naturvetare fanns en förväntning på dig att du ska inneha en viss nivå av kunskap. Jaeda menade att dessa förväntningar ibland är orealistiskt höga. Hon beskrev hur lärare förväntade sig att alla elever i en klass eller på ett program ska ha samma höga nivå av förståelse och förmågor. Jaeda tog avstånd från att identifiera sig som smart. Hon lyfte svårigheten med att förväntas vara smart, i detta fall var det lärarens oförmåga att återkoppla till tidigare lektioner eller innehåll.

I chose NP because I like it, it doesn't mean I'm smart but some teachers when they come in to class they expect every one of us to be like the people who raise their hand. In the beginning of every year they start explaining things without mentioning the things we took last year, they expect us to know everything just because we are NP student. They expect us all to be at the same level.

Fokusgruppintervju 2 - Jaeda

Handuppräknings blev en symbol för att uttrycka smarthet. Flera av de unga kvinnorna återkom till denna symbolik flertalet gånger. Att vara aktiv i klassrummet var en del av att identifiera sig och positionera sig som smart. De unga kvinnorna, som framgått tidigare i denna studie, såg handuppräkningsen som ett manligt agerande i klassrummet som hörde ihop

med den unga högpresterande mannens subjektspositionering. Avståndstagandet mot handuppräckning eller att delta aktivt på lektioner beskrev Alisa med en anekdot.

Even when I asked a teacher a question, this makes me so annoyed, this guy form across the classroom scream the answer to me as I'm sitting there. Good for you that you know but it is me now trying to ask the teacher something, it makes me feel like 'ok if I'm not smart enough I'm just gonna sit here and not answer because that one is gonna jump at me or something you know'. Or if you dare to ask a question you feel extra uncomfortable because the teacher is not used to that someone other than those guys being active.

Fokusgruppintervju 2 - Alisa

Som ung kvinnlig högpresterande naturvetare beskrev Jaeda och Alisa lärares förväntningar som problematiska. De kunde se att deras manliga klasskamrater behandlades annorlunda än de själva. Alisa menade att även när hon gjorde ett försök till att ta den plats som killarna hade så misskrediterades det. Hon beskrev hur hon försökte ta för sig i klassrummet men att det återkommande trycktes tillbaka av de manliga klasskamraterna. Alisa lyfte även hur lärare i dessa situationer upplevdes som obekväma och att de inte bemötte de unga männens agerande. Genom att beakta Butlers teorier kring performativa handlingar (2008) nås förståelse för de mekanismer som utspelades i situationen. Den unga högpresterande skoltjejen skall enligt detta även vara en god kvinna och hålla sig i bakgrunden medan den unga högpresterande skolpojken skall stå i förgrunden. Lärarna som beskrivs i de olika exemplen deltog i att reproducera könsdiskursen genom att bli obekväma och ignorera vissa situationer.

Lärares agerande utifrån sina förväntningar var återkommande narrativ i de unga kvinnornas utsagor. Lärare blev ibland symbolen för skolan som institution och ibland var det den enskilda lärarens agerande som lyftes. Organiseringen av prov var ett sätt att beskriva hur lärare agerade utifrån deras förväntningar. Skolan hade infört en regel att max två prov skulle planeras per vecka.

Sara: The worst thing is when they decided you can't have more than two tests a week, but it can be maths or physics, history or social studies...

Zahla: ...but they don't count assignments, that's the worst

Sara: Yeah exactly, but you can have two tests and then a deadline for an assignment the same day and you don't know if you should study for the test or the assignment or the other test.

Fokusgruppintervju 1 – Sara & Zahla

Det Sara och Zahla problematiserade var att skolan förväntade sig att alla elever på naturvetarprogrammet skulle kunna leverera samma höga nivå. Detta oavsett vilket ämne eller vilken typ av summativ kontroll. Om en ung kvinna möter denna förväntan i sin skolmiljö och utgår från en prestationsbaserad självkänsla kan pressen bli enorm. Mäter hon sitt värde i de prestationer som hon åstadkommer och måste välja mellan vilken hon ska fokusera på leder det förmodligen till en känsla av uppgivenhet. Brolin Låftman, Almquist och Öberg menar att bara för att känna sig tillräcklig i en skolkontext måste en ung kvinna anstränga sig maximalt och alltid leverera (2013). Därför kan Sara, Zahla och de andra unga kvinnornas uttryck av

frustration enbart vara toppen på ett isberg. Här kan också den återkommande bilden av individens ansvar ringas in. Det var Sara själv som måste prioritera vilken uppgift hon skulle lägga fokus på. Kollektivet, i detta fall skolan, sågs inte som en resurs för stöd utan individen hade enbart sig själv att skylla.

Familj, släkt och vänner var också centrala i de unga kvinnornas subjektspositionering som högpresterande naturvetare. Zahla beskrev hur hon ändå vände föräldrars förväntningar på goda akademiska prestationer till något som hon själv har skapat.

I feel like the pressure that comes from parents is more from me that I want to make them proud, not that they say that I have to do this or that. They tell me to do whatever I want but I know that they want the best for me and I know that they think the best is a certain thing. I want to do that for them. And for me the pressure from my parents is not so much from them but from like myself wanting to do that for them.

Fokusgruppintervju 1 - Zahla

Zahlas beskrivning av föräldrars press ger en tydligare bild av hur dessa unga kvinnor tacklade förväntningar. Som Lindfors (2018) beskriver så är detta en intern process där unga kvinnor vill möta förväntningar men ser det som sin personliga agenda. Familj beskrevs sällan i de unga kvinnornas narrativ som en källa för stöd. De unga kvinnorna valde att istället lyfta föräldrars uppoffringar och att de därför måste göra allt vad de kan för att vara den goda dottern. För Alisa handlade mycket om att kunna möta föräldrar och släktingars förväntningar. Att göra sina föräldrar stolta så de kan ringa hem med goda nyheter.

I feel like it's a lot about what other people will say when they are calling back home cause we don't have any relatives here, you know 'our daughter went to this program' you know it sounds nice if they say that you went to medicine compared to if they say she went to, hmm I don't know, you know?!

Enskild intervju - Alisa

Alisa menade också att läkarprogrammet var det enda relevanta för henne. Hon var uppväxt i en miljö där hon positionerades som en smart och duktig kvinna och det enda alternativet för henne blev således att läsa medicin på universitetet. Hon kunde inte ens komma fram till ett annat alternativ i sin berättelse och det kan ses som att Alisa blivit uppfostrad med enbart detta mål i livet. De höga inre kraven som då sätts upp leder till det Wiklund och Bengs menar är en stor stress för de unga kvinnorna i skolkontexten men även i familjekontexten (2012).

Förväntningar på att dessa unga kvinnor ska vara på ett visst sätt och enkelt kunna uppnå en viss nivå ledde till att de hade upplevt stunder då de kände sig dumma när de inte kunde möta denna förväntan. Alisa beskrev ett sådant tillfälle när en lärare hade förväntat ett högt betyg på ett prov och Alisa inte kunde möta den förväntan.

Förvirrad, jag känner mig dum och jag känner mig att jag är någonstans där jag inte borde vara då känns det som att det finns något som jag borde förstå men jag har inte riktigt förstått det så jag borde

ha den här förståelsen kring ämnen och betyg men istället så förstår jag inte.

Enskild intervju – Alisa

Alisas förklaring kan tolkas som att hon lade över ansvaret helt på sig själv för att hon inte hade förstått en uppgift eller nått tillräcklig kunskap inför ett prov. Det var något som fattades hos henne, något som gjorde henne dum och ledde till förvirring. Detta stod på ett vis i kontrast till den bilden av och förväntan på den smarta tjejen. Men på ett annat vis kanske det är konsekvensen av att motvilligt positionera sig som en smart tjej.

5.2.1 Sammanfattning

En tydligare bild av hur de unga kvinnornas subjektspositionering sker utifrån smarthetsdiskursen börjar växa fram. Den generella bild de unga kvinnorna har framhållit ger en glimt av vilka krav som ställdes på de unga kvinnorna. I denna tolkning står individen i centrum och det är en enslig plats. Skolan som institution är mer kontrollerande än stöttande med lärare som förväntar sig höga akademiska nivåer. De unga kvinnorna positionerar sig flertalet gånger med avstånd gentemot smarthet. Det beskrivs som att de andra är smarta särskilt deras manliga klasskamrater. Wiklund och Bengs (2012) menar att de unga kvinnorna i klassrummet kan upplevas vara osynliga i jämförelse med de unga männen. Denna bild har även respondenterna framhållit i denna studie. Att räcka upp handen i klassrummet för att antingen svara på en fråga eller ställa en blev en stark symbol för agentskap i skolkontexten. Vi kan se att några av de unga kvinnorna valde att göra motstånd gentemot den rådande normen om att det var unga killar som ansågs vara smarta. De hade då blivit misskrediterade av sina manliga klasskamrater. Unga kvinnor upplever sig således bli tvingade till att arbeta mycket hårdare och lägga manken till på ett annat sätt för att de ska bli sedda (Wiklund & Bengs, 2012).

Förväntningar står i centrum när de unga kvinnorna beskrev sin situation, förväntningar från lärare, familj, coacher men främst de egna förväntningarna. Individens självförverkligande där hen ska forma narrativet för sin egen historia kan nästintill ses som institutionaliserad. De unga kvinnornas berättelser kring deras skolgång visade hur de försökt möta förväntningar men även skapat förväntningar. Sin skolgång såg de som sitt eget ansvar vilket visar och belyser en brist på den kollektiva stöttningen som skolan borde ge. I linje med Giroux och Woolleys (2002, 2017) förklaringar av hur det neoliberala samhället påverkat skolan som institution, ser vi att individens frihet och agens premierats. De unga kvinnornas berättelse kan ses som en indikation på att en kontrollerande lärare är en konsekvens av individens frihet. Agentskap i klassrummet blir att visa på redan erövrade förståelser och förmågor där varje individ har ansvar för att slåss om utrymmet. Där kan marginaliseringar förbises och stereotypa förväntningar förstärkas.

Att vara en smart ung kvinna var för deltagarna en identifikation som var svår att närma sig. Då smarthet så starkt förknippades med ännu högre förväntningar från deras lärare upplevdes begreppet som negativt. Att vara smart blev associerat med de aktiva manliga klasskamraterna. Dessa beskrevs som att de även använde sitt agentskap och identifikation till att diskreditera de unga kvinnornas försök till delaktighet i klassrummet. En grundidé i den neoliberala skolan är agentskap och individens frihet men likväl ansvar. Detta samhälle som utgår från individualisering med girl-power narrativ, ihop med en kvinnas prestationsbaserade självkänsla ger oss en inblick i vilken situation de unga kvinnorna befinner sig i (Pomerantz & Raby, 2011, Ringrose 2017). En ung kvinna förväntas vara stark, stå upp för sig, reproducera

och förnya sitt agentskap men samtidigt är det enbart kvinnans eget ansvar. Om hon misslyckas blir fallet hårt och ensamt.

5.3 Framtiden

Prestationskravdiskursen i detta sammanhang pekade mot en fortsatt högpresterande framtid inom premierade yrken som läkare, ingenjör eller advokat. Att positionera sig som smart och högpresterande ledde till förväntningar om höga akademiska ambitioner. My beskrev i både fokusgruppintervjun och den enskilda en uppgivenhet och snudd på likgiltighet i relation till sina studier. Hon kunde inte alltid se syftet till varför hon skulle anstränga sig när hon ändå upplevde situationen som så pressad. När vi sedan lyfte fokus från dagsläget till framtiden formulerade hon sig lite annorlunda.

Jag tror att man har mer motivation själv, hoppas jag.

Fokusgruppintervju 1 – My

Mys förflyttning av pronomen från ”man” till ”jag” indikerar att hennes tolkningsrepertoar kopplad till framtid var förknippad med förhoppning. Samtidigt beskrev My starkt sin brist på motivation i stunden. My framhöll att förväntningar tog död på hennes motivation, att aldrig få en paus eller känna att det hon gjorde var tillräckligt. Tolkningsrepertoaren kring prestationskrav förmedlades då dels i hennes tal kring uppgivenhet men även genom hur hon i en framtidsdiskurs trodde på något bättre. Hon reproducerade bilden av den kämpande högpresterande unga kvinnan. Nedan följer ett utdrag där de precis fått frågan om hur de ser på framtiden. My svarade här på en klasskompis tankar om hur denne inte vill ta ett sabbatsår utan bara vill bli klar med sin utbildning.

I get that but for me the stress, I had the motivation in the beginning
but literally the stress it kills my motivation, so I need to find it again.

Fokusgruppintervju 1 – My

Under den enskilda intervjun följdes detta citat upp. My beskrev det då så här:

Jag tänker med de här tre åren så har jag typ kollat tillbaka på hur det varit och så har jag bara släppt det, så nu har jag ingen aning alls om vad jag ska göra efteråt utan jag har bestämt mig för att jag ska ta ett eller två sabbatsår och så jobbar jag där jag jobbar nu så ska jag fortsätta med det, träna och fokusera saker på det jag gillar. Kanske läsa småkurser eller sånt för att hitta det jag verkligen gillar och sen gå in på det som jag vet hundra procent att jag verkligen vill fortsätta med och är motiverad.

Enskild intervju - My

My visade att hon var ytterst medveten om den situation hon befann sig i och vad den bar med sig. My var den enda som inte hade en utstakad plan för hur hennes liv skulle se ut efter studenten. Narrativet kring motivation var återkommande, hon kände sig motiverad att arbeta och träna men att skolan tog död på glädjen i alla delar runt henne. Genom Mys beskrivningar ges en bild av future-girl diskursen. Då unga kvinnor och flickor i skolan ses som vinnarna bör också dessa vara motiverade och redo för framtiden (Pomerantz & Raby, 2011). Hon såg

risken av utebliven motivation istället som en möjlighet till att hitta sin egen väg. Dock var det fortfarande en självklarhet för henne att läsa vidare, en framtid utan universitets- eller högskolestudier verkade inte finnas.

Zahla deltog i diskussionen kring motivation, hon lyfte komplexiteten kring motivation. Zahla definierade inte sina framtida studier med motivation. Hon såg på den akademiska karriären som nödvändig för att nå sina mål.

It's not motivation for me, I just want to do it and get over with it. It's not that I'm so excited to study, no I'm not, I'm not motivated, I'm not excited to be done with that.

Fokusgruppintervju 1 – Zahla

För Zahla som ung högpresterande kvinna i en gymnasiekontext verkade studierna ses som ett arbete. Zahla upplevdes inte se något syfte till varför studierna skall göras mer än ett steg för att komma vidare. Den beskrivning som hon lyfte ger oss en bild av hur Zahla såg studierna som något nödvändigt ont, en tvingande del för att komma vidare. Vilket det självfallet till viss grad var. 'Super girl'-narrativet låg nära de unga kvinnornas berättelser. Med utgångspunkt i Pomerantz & Rabys forskning (2011) blir detta narrativ en viktig komponent i analysen. Genom de unga kvinnornas beskrivningar förstås hur narrativet formar deras livsvärldar. En ung högpresterande kvinna möter studier och skolgång med en tvångsliknande inställning. Således reproduceras bilden av den smarta flickan, en inre egenskap kontra en utvecklad förmåga genom hårt arbete.

En generell syn på att universitetsstudier skulle bli mer motiverande framhölls i båda fokusgruppintervjuerna. De unga kvinnorna beskrev framtiden antingen som motiv till hårt arbete idag eller som nästa kliv för att lämna grund- och gymnasieskolan bakom sig. Wendela beskrev hur hon såg att kunskapen kommer att stå i centrum, att det som universitetsstudierna bär med sig blir väsentliga för hennes framtida liv.

Later at university that's going to be more about knowledge, sure about grades cause you need to pass, but you need it for your future life.

Fokusgruppintervju 1 – Wendela

Wendela framhöll en bild av att gymnasieskolan för henne var uppbyggd på betyg och att klara av att möta höga betygskrav. Denna bild ställde hon som motsats till hennes förväntningar på universitetsstudier. Betyg var en väldigt stor del av de unga kvinnornas narrativ kring prestationskrav. Jakten på att nå de högsta betygen i ämnena sågs som en stress i sig. My beskrev att den kravbild som kom fram ur jakten hade hon målat upp själv.

Att göra bra i alla ämnen, att kunna få höga betyg det är liksom en vana. Det är mycket mig själv framförallt. Innan gymnasiet hade jag en strävan för höga betyg för att komma in på gymnasiet och sen har det liksom fortsatt. Höga betyg så att jag ska kunna komma in i universitetet. Jag tror för det mesta är det mig själv som sätter kraven.

Enskild intervju – My

Det My betonade genom ovanstående citat var den bekräftande och reproducerande bilden av den högpresterande gymnasieeleven som betygsfokuserad. Det var en bild som kan uppfattas som given. Skolsystemet är i dagsläget upplagt för prestationskrav och dess vidareutveckling. Brolin Låftman, Almquist och Öberg framhöll skolkultur som en arena för jämförelse. Forskarna beskrev att inom grupper jämför individerna sig med varandra. Var eleven i en högpresterande kontext kan denne komma att känna krav att prestera lika högt (2013).

Samtalen kring den annalkande studenten var initialt positiv, grupperna förmedlade en genomgripande känsla av glädje över möjligheten att få en paus. Studentfirandet sågs dock inte enbart med blida ögon. En oro och ångestfylld känsla framhölls också. Alisa var en av de som tydligast beskrev bilden. Hon såg tiden fram till studenten som en period för komplettering av studier men även en tid där hon återigen behöver göra viktiga val och dessa val påverkar hur hennes sista tid på gymnasiet kommer bli.

Because I feel like, we have like 90 days left until we graduate and the thought of that, I get very anxious just thinking about what I'm gonna do in the future. I think like in the future it makes me wanna do better now because me graduating and not been doing as good as I should have been I think will not make me enjoy the graduation as much, and it also would make me think I probably would have this feeling in the end of the day and just sit there and be like if I didn't get the grades that I need for the program that I want to enter, what am I need to do now? Do I need to ta kompletterande and do I even have the energy for that anymore or am I gonna go ahead to take a year off and do whatever and then comeback? I don't know, for me I feel very anxious about it and I don't feel like I'm ready in a sense that I'm prepared for university life or outside life or whatever high school should prep you for.

Fokusgruppintervju 2 – Alisa

Framtiden framhölls genom denna beskrivning som en eftersträvansvärd del i livet. Denna del byggde dock helt på individens möjlighet till agentskap i valet. Detta val vägde alltså tungt för individen. Och det var återigen en bild av den prestationsbaserade självkänslan som har skrivits fram. Det kan tolkas som att Alisa i detta sammanhang med sin ambivalenta upplevelse uttryckte en stark oro och att hon inte var förberedd för framtiden. Alisas ambivalens kan ses som ett tecken på en omskrivning av hennes livsprojekt. McRobbie framhöll att unga kvinnor skapade olika strukturer runt sig för att kontrollera att de följer sina planer. Unga kvinnor måste därför i allt de gör inneha en medvetenhet kring de val de gör i livet (2004). Denna medvetenhet kan därför möjligen bli en stressande faktor i rollen som ung kvinna.

En annan aspekt på hur de unga kvinnorna har fått bygga om deras livsprojekt var när deras betyg inte blir som de hade förväntat sig. Lisa beskrev hur hon hade fått förlika sig med tanken att inte bli veterinär längre.

Veterinär var det då, men det är jättesvårt att komma in och jag är inte direkt ledsen att det inte blir veterinär liksom för jag har hittat andra alternativ som jag gillar mer. Som att läsa zoologi eller bara biologi och jobba med djur och inte speciellt som veterinär som gör

operationer och så. Först var det att jag måste läsa natur för att bli veterinär och sen när jag var här så märkte jag att veterinär är väldigt höga krav som jag inte kommer uppfylla så då hittade jag andra alternativ som jag verkligen gillade. I början var det liksom 'jaha', men egentligen i nian så hatade jag alla naturämnen och jag spydde på allting för samhällsämnen och språk var min grej och då så var det liksom jaha jag valde och gjorde allt det här i onödan, men nu så gillar jag det ändå biologi och det här. Så nu är jag ändå glad, och att jag ändå kommer göra grejer som är ungefär i samma fält som jag ändå gillar så nu gör det ingenting och jag tänker inte på det, jag är nästan glad att det blev så.

Enskild intervju - Lisa

Återigen ställdes den prestationsbaserade självkänslan i centrum. Det var dock, enligt Lisa, inget överdrivet hårt slag mot henne. Lisa betonade att eventuellt var valet från första början ett felaktigt val för henne. Hon gjorde således en förhandling av hennes identitet från att inte vara en 'naturlig' naturvetare och därför inte kunna bli en veterinär. I förhandlingen reflekterade hon över att hennes prestationer nästintill hade varit onödiga, det arbete som var bakomliggande prestationerna hade hon genomfört i onödan. Analysen av detta citat pekar på hur viktig förhandlingen står i relation till Lisas subjektspositionering. Som tidigare har lyfts är den prestationsbaserade självkänslan i den neoliberala skolan en aspekt på varför unga kvinnor sätter höga krav på sig själva (jämför Scharml et al., 2010, Brolin Låftman, Almquist & Östberg, 2013, Pomerants & Raby, 2011, Ringrose, 2017,). För att fallet inte ska bli alltför hårt för individen bör hen kunna förhandla om sin position och justera sitt livsprojekt (Anoop & Kehily, 2013).

Gustafsson et al. belyste att uppnådda akademiska krav kan leda till god mental hälsa. Men när dessa krav blir för höga kan det vara en fara för den psykiska hälsan (2010). Lindfors fördjupade denna förklaring med att mängden av läxor, prov och hemuppgifter skapar en situation för elever som kan bli ohållbar. De höga kraven kommer då från många olika håll på en och samma gång (2018). De unga kvinnornas berättelser av hur de ser på framtiden beskrev samtidigt deras upplevelse av sin skolgång i en kontext ur ett smarthetsnarrativ. Leila beskrev skolgången som en mödosam syssla. Hennes prestationer genomfördes kontinuerligt för någon annan, hon kunde själv inte se vinningen i det hon åstadkommit. Alla de läxor, prov och uppgifter de arbetade med och kämpade för att nå högsta betyg var nästintill meningslöst.

It feels more like a chore, all the teachers say it's for your future and your parents this is for your own good, but it doesn't really feel like it, it feels like we're doing it for someone else or for something else it doesn't really feeling like I'm benefitting from it right now and it feels like we got tricked when we started high school.

Fokusgruppintervju 2 – Leila

Uppgivenheten som lyste igenom Leilas berättelse kan ses som en effekt av den prestationsbaserade självkänslan (Scharml et al., 2011, Brolin Låftman, Almquist & Östberg, 2013). Det som blev centralt var att prestera och presterandet i sig gjorde att individen kände sig bra. Både Alisa och Leila, genom en oro och uppgivenhet, indikerade att de inte såg en

mening i dagsläget med sina studier. Det som hade stått i fokus var att de enbart skulle prestera på höga akademiska nivåer. En 'super girl' som klarade allt och såg varje liten aspekt runt sig som en möjlighet till att åstadkomma mer och bättre genom olika prestationer (Pomerantz & Raby, 2011).

5.3.2 Sammanfattning

Framtiden är det som dels motiverade, men även skapade oro för de unga kvinnorna i deras akademiska prestationer. Subjektspositioneringen skedde i relation till att de "ska bli något" i framtiden. De studier och prestationer som skedde i realtid var samtidigt en mikroskopisk som gigantisk del av deras livsprojekt. 'Super girl'-narrativet visade sig genom den tolkningsrepertoar de unga kvinnorna framhöll. Leilas beskrivningar av skolgång som fylld av mödosamma sysslor gjorde att hon tappade syftet till varför studierna genomfördes (Jämför Pomerantz & Raby, 2011).

Återkommande i analysen blir effekterna av individualiseringen i skolan. För att positionera sig som en någorlunda godkänd elev i en högpresterande kontext blir det självskrivet att prestationer får stå i centrum. Genomgående i alla delar har den prestationsbaserade självkänslan varit en utgångspunkt i att förstå de unga kvinnornas subjektspositionering. Den högpresterande skolkontexten skapade återkommande och eskalerande krav på individen, likt en snöbollseffekt. De performativa handlingar av att behålla sin position som högpresterande ung kvinna i denna skolkontext beskrevs således genom begrepp som att 'bita ihop', 'arbeta vidare' och 'kämpa'. Detta utan att de unga kvinnorna fann någon motivation samt mötte allt detta utan att ha ett klart syfte för sig, utan motivation och med förväntningar som de unga kvinnorna skapade själva men även blev tvungna att möta.

När individens livsprojekt inte blev som det var tänkt till leder det till förhandling. Subjektspositioneringen kan därför ses som en dynamisk process där de unga kvinnornas förhandlingar var centrala. De förhandlade om sin position i klassrummet och därigenom skapade de inre förväntningar på deras prestationer. Förhandlingarna skedde även i relation till familjemedlemmars förväntningar. De unga kvinnorna ville ge tillbaka, vara den goda dottern och skapade därför höga krav på sig själva. Den goda studenten var även den en identitet de ville positionera sig inom, detta genom att visa för lärare att de kunde möta höga, akademiska kunskapskrav. Den goda vännen och atleten var även identiteter som framhölls som väsentliga i de unga kvinnornas narrativ. En aktiv, smart, flexibel, hårt arbetande ung kvinna var den identitet som tydligast har skrivits fram. Denna identitet kan ses som en produkt av smarthetsdiskurs som kommer ur den neoliberal skolan. För att lyckas som smart, högpresterande individ i framtiden behövde de idag kunna bemästra dessa egenskaper.

6 Diskussion

Med bakgrund i den ökade psykiska ohälsan där unga kvinnor är överrepresenterade i statistiken och prestationskrav samt stress kan ses som en del av problematiken ämnar jag i denna del diskutera mitt resultat. Jag utgår från studiens syfte att undersöka hur unga kvinnor som går sista året på det naturvetenskapliga gymnasieprogrammet upplever och talar kring prestationskrav i och utanför skolan samt hur de ser på sin framtid. Vidare utgår jag även utifrån de tre forskningsfrågorna:

- Hur beskriver de unga kvinnorna prestationskrav i och utanför skolan?
- Hur förhåller sig de unga kvinnorna till bilden av högpresterande, smart naturvetare?
- Hur beskriver de sin syn på framtiden?

Eftersom beskrivningar av prestationskrav, identifieringen som smart och högpresterande naturvetare samt synen på framtiden är tätt sammanlänkade diskuteras frågorna samtidigt. Diskussionen utgår från de teman som framkommit i resultatdelen.

6.1 'Super girl'-narrativ och smarthetsdiskurs

Syftet med studien var att belysa några unga kvinnors beskrivningar av prestationskrav i och utanför skolan. Genom de olika berättelserna och beskrivningarna kring prestationskrav som redan framhållits, har en relativt samstämmig bild skildrats. Prestationskrav innehåller både fysiska och psykiska konsekvenser för de unga kvinnorna. Deras reproducerande 'super-girl'-narrativ visar en aspekt på hur det är att vara ung, högpresterande kvinna i svensk skolkontext. Likt den bild Schraml et al. (2011), Lindfors (2018) samt Brolin Låftman, Almquist & Öberg (2013) har framhållit pekar även resultaten i denna studie på att unga kvinnor ser risker för sin psykiska hälsa och fysiska mående i berättelser om prestationskrav. Den prestationsbaserade självkänslan är en förklaringsaspekt på de bakomliggande faktorer till varför unga kvinnor upplever stress i samband med prestationskrav. Det bör dock lyftas att bilden troligen är mer komplex än så. Samhället innehar och fortsätter reproducera en könsmaktsordning där kvinnor som grupp fortfarande inte har samma möjligheter som män. När de feministiska slagorden som 'kvinnor kan' eller 'we can do it' fokuserar på den aktiva och likvärdiga kvinnan skapar det förväntningar på att det är upp till den enskilda kvinnan att ta ansvar för sin kamp och frigörelse. Denna kamp kan ses som en förlängd påverkan och detalj i den upplevda stressen av att sträva efter höga akademiska kunskaper hos de enskilda, unga kvinnorna. Som i sin tur kan härledas till en prestationsbaserad självkänsla – hon är det hon åstadkommer. När de unga kvinnornas och männens agens i skolan diskuteras är det lätt att stereotypa bilder och roller förstärks. Kvinnor är vinnarna i den neoliberal skolan och de manliga klasskamraterna är de som får stå tillbaka (Pomerantz & Raby, 2011 samt Ringrose, 2007). Resultatet i min studie pekar mer på en upplevelse bland de unga kvinnorna av att de inte håller måttet, de når inte upp till de förväntningar som finns på dem. De förknippar den smarta individen med en manlig identitet och vill inte positionera in sig i den bilden. Dock behöver kontexten här förtydligas, studien genomfördes i en eftertraktad skola med enbart högpresterande elever. Hade studien genomförts i en skola med mer varierade studieresultat bland elevkåren torde bilden bli annorlunda.

'Super girl'-narrativ skapar en förväntan på en inre egenskap av att vara smart hos de unga kvinnorna. Smarthet kan nästintill beskrivas som en medfödd egenskap i kontrast till en framarbetad. Den högpresterande elevens arbete kan därför bli negligerat och enbart ses som en 'naturlig' del av hens personlighet (jmf. Schraml et al., 2010 samt Brolin Låftman, Almquist & Östber, 2013). Det hårda arbete som dessa elever lägger på sina studier kan upplevas som att det viftas bort av omgivningen. Arbetet som läggs ned ses som förväntat hos eleverna, för de unga kvinnorna kan det å ena sidan vara en viktig aspekt i att ha

förväntningar på sig för att känna sig motiverad men å andra sidan så har det genom studien framkommit att de unga kvinnorna inte känner sig sedda i sitt hårda arbete. De unga kvinnorna i studien framhåller samstämmiga bilder på hur deras skolgång har upplevts. Prestationskraven ökade desto mer de lyckades i skolan. Gemensamt för de unga kvinnorna är upplevelsen att kraven har eskalerat och en konsekvens av detta, förutom de fysiska konsekvenser stressen ger dem, är att de inte längre tycks finna någon motivation.

Motivationen tycks vara en viktig del då den efterfrågas i deras berättelser kring framtiden. Generellt i de unga kvinnornas narrativ var framtiden förknippad med en förhoppning om att de skulle hitta tillbaka till motivationen. Framtiden var även förknippad med oro för deltagarna. Det blev tydligt att deras narrativ var präglad av förväntningar om att 'bli något' samt att kunna ge tillbaka till sina föräldrar.

Att positionera sig som en högpresterande ung kvinna är för eleverna just nu motivationslöst, men de innehar en längtan efter att känna mening med det de gör. Skolan som arena för ungdomar har en viktig roll i att stötta och motivera sina elever till kunskap. Den neoliberal skolan är en återkommande utgångspunkt i studien och som ger en förståelseaspekt kring de unga kvinnornas negativa upplevelser av prestationskraven. Återkommande har individens frihet och ansvar beskrivits som en bakomliggande faktor till de unga kvinnornas berättelser av skolgång. Den neoliberal aspekten på skolan kan vara en drivande motor av elevernas beskrivningar av sina prestationer som producerar en kravbild de helt beskriver som sitt egna ansvar. Förväntningar som ligger i smarthet och tolkningsrepertoarerna som sker gentemot att vara smart ger oss en bild av hur unga högpresterande kvinnor ser sig som entreprenörer av sin livsvärld. De unga kvinnorna i studien beskrev sig själva som hårt arbetande men ville inte positionera in sig under begreppet 'smart'. För dem var detta begrepp signifikant med de manliga klasskamraterna och deras möjlighet till påverkan av klassrumskulturen. Det går således att utträna en aspekt på hur unga, högpresterande kvinnor i gymnasieskolor som delvis går emot den bild Pomerantz & Raby (2011) ger oss. Samtidigt positionerar de unga kvinnorna in sig genom andra aspekter, de känner sig sällan nöjda med ett betyg, de ser alltid att de kan göra mer även om vetskapen finns att de har gjort det som krävs. Detta går i linje med de resultat Pomerantz & Rabys (2011) forskning har skrivit fram.

6.2 Den kontrollerande läraren

Ytterligare en viktig del ur de unga kvinnornas berättelser var den frånvarande och kontrollerande läraren. Det verkar till synes råda en kultur på den globala skolan av att smarta unga naturvetare förväntas klara sin skolgång, utan den stöttning de kanske behöver. Den neoliberal skolan tycks ha individens frihet och ansvar som paroll. Varje individ är ansvarig för sig själv och denna tanke skall värnas om (Giroux, 2002, Woolley, 2017). Skolkulturen som de unga kvinnorna vittnar om ser onekligen ut som ett kvitto på new public management med lärarroller som ambivalenta samt att höga akademiska kunskaper hos elever är gynnsamt för en skolas profilering. Men mot vilken kostnad kan en fråga sig? Enligt de unga kvinnorna så är det på deras välmåendes bekostnad. Lärare förväntas kontrollera kunskap istället för att förmedla, det indikerar på en lärarroll som upplevs oroande. Å ena sidan kan en lärare i en tid präglad av neoliberalism upplevas som den enskilda personens verktyg för att bygga vidare på sitt livsprojekt. Å andra sidan så kan den säkerligen bli den kontrollerande läraren som avger ens kunskaper. Den bild som saknas i detta sammanhang är den stöttande läraren, den som kan sammanföra individer till att skapa kollektiva kunskaper såväl som individuella. Ringrose bild av hur skolan som institution går att känna igen där det har under de senaste årtiondena

dragits till mätbarhet, effektivisering och produktivitet (2007). Lärarens roll kan ses, i ett sådan sammanhang, som en kontrollerande funktion.

Lärarens avvaktande roll som beskrivs som kontrollerande går även att härledas till ett 'smart girl'-narrativ. Genom detta narrativ är individens framgångshistoria det centrala. Det är individens ansvar att åstadkomma sin lycka och ta varje tillfälle i akt, se risker som möjligheter för att nå framgång. Detta positionerar läraren till en mer kontrollerande funktion i sig. Lärarens roll blir således att utgå från individens agens och att denne ska få använda sig av entreprenöriella förmågor. Lärarrollen torde därför vackla något då funktionen möjligen inte är lika styrande och stöttande som tidigare.

När många rapporter indikerar på ett växande problem kring psykisk ohälsa bland unga bör lärarkåren ses som en stor resurs till att stötta elever. Det krävs troligen en samhällslik skiftning för att kunna förkasta en del av de neoliberala nyanser som så hårt håller fast vid individualisering framför kollektivet. Gymnasieskolans läroplan (Skolverket, 2017) ger en tydlig bild av den aktiva individens agentskap och entreprenörskap. Begreppen går hand i hand med det samhälle som den svenska skolan är en del av. De unga kvinnornas berättelser bekräftar den bild som Ringrose (2007) samt Pomerantz & Raby (2011) beskriver. Neoliberal samhällskontexter kan tolkas leda till att subjektpositioneringar sker utifrån en syn på sitt liv som ett projekt och så även sin skolgång. Entreprenörskapet som skolverket framhåller av stor vikt är just det som de unga kvinnornas berättelser förklaras som bakomliggande faktorer till stress. Det är bilden av den högpresterande, smarta, aktiva och entreprenöriella, unga kvinnan som är en del av att dessa individer troligen riskerar sin psykiska och fysiska hälsa. I riskerna finns möjligheterna – instabilitet och osäkerhet kan leda till nya chanser. Detta är vad Pomerantz & Ray (2011) menar är ett 'future girl'-narrativ och kan ses som en av förklaringarna till unga kvinnors skolframgångar men kan även ses som även en förklaring till stressrelaterad ohälsa.

6.3 Vidare forskning

Enligt förväntad hypotes är prestationskrav med stressfaktorer väldigt närvarande i detta fall med unga kvinnor i en högpresterande miljö. Skolan och fallet lämpade sig för studiens syfte och jag kunde få fram olika aspekter på tolkningsrepertoarer av en samstämmig bild. För kommande studier i området skulle det vara av intresse att skifta till en annan kontext, till exempel en gymnasieskola där antagningskrav är betydligt lägre samt där andra värden och förväntningar möjligen kan finnas. En sådan studie skulle till exempel kunna visa om det är skolkontexten eller kön som social konstruktion som blir den förklarande tolkningsrepertoaren utifrån den studie jag har genomfört.

Referenser

- Brolin Låftman, S., Almquist, Y. B. & Östberg, V. (2013). Students' accounts of school-performance stress: a qualitative analysis of a high-achieving setting in Stockholm, Sweden. *Journal of Youth Studies*, 16, 931-949.
- BRIS (2018). *BRIS Årsrapport för 2017 – Skola. Vård. Omsorg. Och den psykiska ohälsan*. Mölnlycke: Elanders
- Brotherson, M. J. (1994). Interactive focus group interviewing: a qualitative research method in early intervention. *Topics in Early Childhood Special Education*, 14, 101-118.
- Butler, J. (2008). *Genustrubbel*. Göteborg: Daidalos
- Folkhälsomyndigheten (2016). *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*. Östersund: Folkhälsomyndigheten
- Försäkringskassan. (2017). *Psykisk ohälsa bakom nästan hälften av alla pågående sjukskrivningar*. Hämtad 2017-12-10, från <https://tinyurl.com/yb32eso5>
- George, M. (2012). Teaching Focus Group Interviewing: Benefits and Challenges. *Teaching Sociology*, 41, 257-270.
- Given, L. M. (2008). *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Ltd
- Gustafsson, J-E., Allodi Westling, M., Alin Åkerman, B., Eriksson, C., Eriksson, L., Fischbein, S., Granlund, M., Gustafsson, P., Ljungdahl, S., Ogden, T. & Persson, R. S. (2010). *School, Learning and Mental Health A systematic review*. Stockholm: Kungl. Vetenskapsakademien
- Giroux, H., A. (2002) Neoliberalism, corporate culture, and the promise of higher education: the university as a democratic public sphere. *Harvard Educational Review*. 72:4, 425-463
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB
- Lindfors, P. (2018). Stress och hälsorelaterade besvär bland flickor i skolålder. I Johansson, T. & Sorbring, E. (Red.), *Barn- och Ungdomsvetenskap – Grundläggande perspektiv*. (s. 488–500) Stockholm: Liber
- Magnusson, E. (2008) The Rhetoric of Inequality: Nordic Women and Men Argue against Sharing House-work. *NORA – Nordic Journal of Women's studies*. 16, 79-95
- McRobbie, A. (2004). Post-feminism and popular culture. *Feminist Media Studies*. 4:3, 255-264
- Nayak, A. & Kehily, M. J. (2013). *Gender, youth & culture – global masculinities & femininities*. (2:a uppl.). New York: Plagrave Macmillian

Pomerantz, S. & Raby, R. (2011). 'Oh, she's so smart': girl's complex engagements with post/feminist narratives of academic success, *Gender and Education*, 23, 594-564

Rikard, G. (1992). Focus group interviewing: an underutilized evaluative technique in physical education research. *Physical Educator*, 49, 2-5.

Ringrose, J. (2007). Successful girls? Complicating post-feminist neoliberal discourses of educational achievement and gender equality, *Gender and Education*, 19, 471-489

Schraml, K., Perski, A., Grossi, G. & Simonsson-Sarnecki, M. (2011) Stress symptoms among adolescents: The role of subjective psychosocial conditions, lifestyle, and self-esteem. *Journal of adolescence*, 34, 987-996.

SFS 2010:800 *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2016). *Attityder till skolan 2015*. Stockholm: Skolverket

Skolverket. (2017). *Läroplan – Gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket Hämtad 2018-05-20 https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.266015!/Laroplan_gymnasieskolan.pdf

Sveriges Television. (2017). *We Can't Do It*. Hämtad 2017-12-10, från <https://www.svt.se/edit-we-cant-do-it/>

Vetenskapsrådet. (2017). *God Forsknings sed*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Wetherell, M. & Edley, N. (2014) A Discursive Psychological Framework for Men and Masculinities. *American Psychological Association*. 15:4, 355-364

Wiklund, M. & Bengs, C. (2012). Working Hard to Create a Visible Self: Social Constructions of (In)Visability in Relation to Girls' Stress. I G-M. Frånberg, C. Hällgren & E. Dunkels (Red.) *Invisible Girl "Ceci n'est pas une fille"*. Umeå: Umeå Univeristy

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Woolley, S., W. (2017) Contesting silence, claiming space: gender and sexuality in the neo-liberal public high-school. *Gender and Education*. 29:1, 84-99

Bilagor

Bilaga 1 - Mail till lärare samt rektor på gymnasieskola.

Hej!

Jag heter Kajsa Holmgren och studerar Masterprogram i Barn- och ungdomsvetenskap vid Göteborgs Universitet. Jag arbetar som förskollärare, utvecklingsledare för några förskolor samt studerar.

Jag är just nu i startgroparna för min magisteruppsats och kontaktar därför er för ett eventuellt samarbete.

Mitt uppsatsämne handlar om prestationskrav för unga kvinnor/ icke binära och deras beskrivningar av hur de ser på prestation, framtid och val. Jag har intresserat mig av detta då fler och fler rapporter visar att unga kvinnor upplever så svår stress att de lider av psykisk ohälsa. Jag vill försöka få in beskrivningar kring hur några unga kvinnor/ icke binära upplever sin vardag, hur de beskriver prestation, krav, stress.

Jag önskar därför ett samarbete med er skola där jag kan intervju de som går sista året på naturvetenskapliga programmet. Detta för att få in olika berättelser kring prestationskrav i och utanför skolan.

Jag önskar göra gruppintervjuer med uppföljande enskilda intervjuer, jag har möjlighet att komma varje tisdag under februari/mars och hoppas verkligen att det finns intresse och möjlighet för samarbete.

Min handledare vid Göteborgs Universitet är Thomas Johansson:
thomas.johansson@ped.gu.se

Ni kan även nå mig via telefon 0707 90 55 70

Varma hälsningar, Kajsa Holmgren

Bilaga 2 – Bilder till fokusgruppintervjuer

⁴ <https://www.phillymag.com/sponsor-content/social-media-addiction/>

⁵ <https://supportforstepdads.com/2016/09/creating-safe-social-media-environment-teen/>

⁶ <http://www.reconnect.se/datorspelande-gymnasieungdomar-undersokning/>

⁷ <https://www.landskrona.se/nyhetsarkiv/studenten-2016-i-landskrona/>

⁸ <https://www.npr.org/sections/health-shots/2013/12/02/246599742/school-stress-takes-a-toll-on-health-teens-and-parents-say>

9

10

⁹ <https://www.pexels.com/photo/photo-of-women-taking-picture-786801/>

¹⁰ <https://www.pexels.com/photo/selective-focus-photography-of-woman-in-white-sports-brassiere-standing-near-woman-sitting-on-pink-yoga-mat-864939/>

Bilaga 3 – Intervjuguide fokusgruppintervjuer

Skola:

Hur skulle ni beskriva prestationskrav i skolan?

Vad är en lyckad skolgång?

Vad är en misslyckad?

Hur känns det när ni har klarat en uppgift?

Hur skulle ni beskriva en vanlig skolvecka?

Self:

Hur ser ni på er roll i skolan?

Hur skulle ni beskriva de olika roller som finns i er skola och har de olika status?

Om ni skulle beskriva den ”typiska” naturvetaren hur är den då?

Fritid:

Hur ser er fritid ut?

Finns det krav i er fritid?

Hur skulle ni beskriva dessa?

Hur ser ni på sociala medier och prestationskrav?

Hur mycket press och krav känner ni utanför skoluppgifter som exempelvis i relationer till vänner, familj, kroppen/ utseende?

Framtid:

Hur ser ni på er framtid?

Vilka möjligheter ser ni?

Vilka hinder eller fallgropar?

Hur känns det när ni tänker på er framtid?

Bilaga 4 – Intervjuguide enskilda, halvstrukturerade intervjuer

Bakgrund:

Beskriv dig själv: utbildning, ålder, föräldrar

Skola:

Hur ser du på de prestationskrav som finns?

Vad tror du att dina lärares tänker om dig? Hur tror du att det kommer sig att de tror det?

Self:

Hur skulle du beskriva dig själv och vilken roll du har ihop med kompisar, familj osv?
kropp, popularitet, omtyckt, identitet (vem är jag i stort?)

Existentiella prestationer, oro, relationer

Framtiden:

Beskriv hur du ser på din framtid?

Vad tror du idag påverkar din framtid?

Bilaga 5 - Presentation av deltagare

Sara är 19 år, bor hemma med sin familj i en förortsdal av Mellanstora staden. Sara har inga direkta fritidsintressen eller arbete. Hon vill bli läkare i framtiden. Sara deltog både vid första fokusgruppintervjun och vid enskild intervju.

Leila är 19 år, hon bor hemma med sin familj i en förortsdal av Mellanstora staden. Leilas skolgång startade i Sverige för att sedan under några år vara i Kurdistan och efter det i Sverige igen från att hon var fjorton. Leila hoppas att hon en dag kommer in på läkarprogrammet. Leila deltog både i den andra fokusgruppintervjun och i enskild intervju.

Wendela är 18 år och bor hemma med sin familj i centrala Mellanstora staden. Wendela är uppvuxen i Tyskland och har gått högstadiet och gymnasiet i Sverige. Wendela deltog bara i den första fokusgruppintervjun.

My är 19 år och bor hemma med sin familj i Mellanstora staden. My är uppväxt i Sverige och har under sin skolgång flyttat runt i Sverige. My tränar karate och arbetar på ett café. My deltog vid första fokusgruppintervjun samt i enskild intervju.

Alisa är 18 år och bor hemma med sin familj i en förort till Mellanstora staden, Alisa har somaliskt ursprung. Alisa har flyttat runt i Sverige under sin skolgång och minns sin första skola som låg i en liten stad på västkusten med mobbning och rasism. Alisa deltog både vid den andra fokusgruppintervjun och vid enskild intervju.

Jaeda är 18 år och bor med sin familj i en förort till Mellanstora staden. Jaeda vill läsa till läkare eller advokat efter gymnasiet. Jaeda deltog enbart vid andra fokusgruppintervjun.

Zahla är 19 år och bor hemma med sin familj i Mellanstora staden. Zahla tränar cheerleading på hög nivå efter skolan samt arbetar. Hon vill en dag bli läkare. Zahla deltog enbart vid första fokusgruppintervjun.

Martha är 19 år och bor hos en fosterfamilj i Mellanstora staden. Martha kommer från Syrien men är uppväxt i Saudiarabien och kom till Sverige när hon var fjorton. Martha har bytt program från International Baccalaureate till naturvetenskapligt. Hon vet att hon kommer behöva läsa ett år till även fast hon tar studenten med sina klasskompisar. Martha arbetar på ett callcenter. Martha deltog både vid första fokusgruppintervjun och vid enskild intervju.

Lisa är 18 år och är född och uppväxt i Mellanstora staden där hon har bott i en förort i hela sitt liv. Hon bor där tillsammans med sin mamma, pappa och lillebror. Lisa har alltid spelat fotboll och fokuserat på det, nu har en skada stoppat henne därför arbetar hon nu på sin fritid istället. Lisa ville först bli veterinär men har nu valt att planera för att bli zoolog istället. Lisa deltog både vid andra fokusgruppintervjun och vid enskild intervju.